

**Dkab ve İhl Meslek Dersleri Öğretmenlerinin
Derslerinde Kullandıkları Öğretim
Teknolojileri-Materyaller ve Konuya İlişkin Görüşleri**
*Teaching Technologies-Materials Used By Dkab and İhl
Vocational Teachers And Their Opinions*

Ömer Demir

Doç. Dr. Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı. Bayburt / Türkiye
Doç. Dr. Bayburt University Faculty of Divinity, Department of Philosophy
and Religious Sciences. Bayburt/Turkey
odemir@bayburt.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-7929-9559

Fatma Cesur

Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.
Bayburt/Türkiye.
Student at Bayburt University Institute of Social Sciences. Bayburt/Turkey
fcesur69@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9979-5189

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 07 Aralık / December 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 20 Aralık / December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Citation: Ömer Demir-Fatma Cesur, “Dkab ve İhl Meslek Dersleri
Öğretmenlerinin Derslerinde Kullandıkları Öğretim
Teknolojileri-Materyaller Ve Konuya İlişkin Görüşleri”,
Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10 (Güz) 2019) : 63-97

Öz

Günümüz dünyasında insanın eğitim ihtiyaçları çeşitlenmiş, çok yönlü ve çok boyutlu bir durum ortaya çıkmıştır. Çok yönlü eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için eğitim araçlarının ve eğitime ayrılan zamanın etkili bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu durum öğretim teknolojilerinin ve materyallerin doğru ve amacına uygun bir şekilde kullanılmasını ve sürekli geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Eğitim ve öğretimi kolaylaştıran, kalıcı hale getiren materyaller, eğitime verilen önem bağlamında geliştirilip kullanılmaktadır. Söz konusu eğitim ve öğretim alanlarından biri de din eğitimidir. Bu bağlamda çalışmamız, DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları eğitim teknolojileri ve materyaller ile ilgili düşünce ve uygulamalarını araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan 260 DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenine ulaşılmış, uygulanmakta olan öğretim teknolojileri ve materyalleri ile ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir. Verilen cevapların benzer olanları elenmiş farklı düşünce ve uygulamalar kayıt altına alınmıştır. Araştırmada, din eğitimi faaliyetlerini fiili olarak sürdüren öğretmenlerin, konuyla ilgili yaşadıkları problemler, tavsiyeler, hâlihazırdaki yeterlilik düzeyleri ve algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları güncel uygulamalar hakkında bilgi vermesi açısından din eğitimi araştırmacılarına ve aynı branşta görev üstlenen öğretmenlere faydalı olması hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Din Öğretimi Materyalleri, Öğretim Teknolojileri, DKAB ve İHL Meslek Dersleri Öğretmenleri, Materyal Kullanımı

Abstract

In today's world, the educational needs of human beings have diversified and a multidimensional and multi-dimensional situation has emerged. In order to meet the needs of multi-faceted education, it is necessary to use training tools and the time devoted to education effectively. This necessitated the correct and proper use and continuous development of instructional technologies and materials. Materials that facilitate and make education permanent are developed and used in the context of the importance given to education. One of the fields of education and training is religious education. In this context, our study aimed to investigate the ideas and practices of Religious Culture and ethics teachers and İmam Hatip High School vocational courses about educational technologies and materials used in their courses. To this end, Turkey's serving in various provinces with 260 religious culture and ethics teacher and has reached the religious high schools and vocational courses teachers were directed various questions related to instructional technology and materials applied. Similar answers of the answers were eliminated and different thoughts and practices were recorded. In the study, the problems, recommendations, current proficiency levels and perceptions of the teachers who are practicing religious education activities are tried to be put forward. The research results are intended to be useful for religious education researchers and teachers working in the same branch in order to provide information about current practices.

Key words: Religious Teaching Materials, Instructional Technologies, DCL and İHL Vocational Courses Teachers, Material Use

Giriş

Teknoloji ve materyal kavramları bilgiyi ileten, sembolleştiren, gerçekliği sunan nesnelleştirilmiş araç ve gereçleri ifade eder.¹ Yerinde ve amacına uygun kullanılan öğretim teknolojileri birçok eğitim sorununun çözümünde

¹ Zeki Kaya, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, 2. Baskı (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2006), 1-40.

etkin bir şekilde kullanılabilir. Öğretim teknolojileri ve materyalleri eğitim ortamlarında yaşanan bazı sorunları çözebilmekte, öğrenmede kalıcılığı sağlamakta, hızlı ve kolay etkileşim ile bilgiyi saklama ve çok yönlü öğrenme sağlamaktadır.² Öğretim teknolojileri ile eğitim, öğrenmeyi daha anlamlı ve daha eğlenceli hale getirebilmekte, öğrenmede karmaşık olanı basitleştirebilmekte, öğrenciye aktif katılım ortamı sağlamakta, verilen eğitimin kalıcı ve verimli olmasına aracılık etmektedir.³

Öğretim teknolojileri öğrenmede kaynak konumunda olan öğretmen ile alıcı konumunda bulunan öğrenci arasındaki iletişimi zenginleştirmektedir. Öğretmen kullandığı teknoloji ve materyaller ile öğrenme mesajının doğru algılanmasını sağlayabilmektedir.⁴ Öğretim teknolojileri sayesinde öğretmenler; öğrencilere görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma yaşantılarını gerçekleştirmek suretiyle hitap edebilmektedir.⁵ Birden fazla duyuya hitap ederek yapılan eğitim faaliyetleri öğretmenlerin işlerini kolaylaştırmakta ve muhtemel eğitim sorunlarını da önleyebilmektedir. Örneğin etkili materyal kullanımı öğrencilerin derse karşı ilgisizlik ve isteksizlik gibi sorunlarının çözümünde rol oynayabilmektedir.⁶

Farklı branş ve alanlarda görev yapan öğretmenler, ders kitaplarını desteklemek, öğrencileri motive etmek, sınıfta öğrenme ortamını zevkli hale getirmek gibi amaçlarla dersin uygulama ve üretim bölümlerinde materyal kullanmaktadırlar.⁷ Öğrenme alanları ve öğretmenlerin bireysel özellikleri farklılaştıkça kullanılan öğretim teknolojileri ve materyaller de çeşitlenmektedir. Materyallerin hazırlanması ve kullanılması noktasında öğretmenlerin düşünce ve uygulamalarına yönelik yapılan bazı araştırmalarda söz konusu farklılığı gözlemek mümkündür.⁸ Örneğin İngilizce öğretmenlerinin kullandığı materyallerin daha çok; çalışma kâğıtları, resimler, çizgi film ve şarkı videoları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca İngilizce öğretmenlerinin derslerinde dört beceri geliştirme üzerine yoğunlaştıkları, kelime öğretimi ve sınav becerilerini geliştirmeye yönelik testlerden yarar-

² Ebru Bozpolat - Aysel Arslan, "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri", *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 9/3 (Aralık 2018): 60-84.

³ Orhan Karamustafaoglu, "Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Öğretim Materyallerini Kullanma Düzeyleri : Amasya İli Örneği", *AÜ. Bayburt Eğitim Dergisi*, (2006): 90-101

⁴ Neslihan Ültay - Eser Ültay, *Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme*, (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016),11-22.

⁵ Kaya, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, 1-140.

⁶ Mehmet Korkmaz, "Din Dersi Öğretmenlerinin Bir Öğretim Materyali Olarak Filmleri Kullanma Durumları", *Bilimname* 1/1 (2017): 35-66.

⁷ Buket Kasap, *İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Beceri Odaklı Materyal Kullanımı Üzerine Algıları* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2017), 13-14.

⁸ Kasap, *İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Beceri Odaklı Materyal Kullanımı Üzerine Algılar*, Zeynep Öner Gür, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Materyal Kullanma Aışkanlıklarının İbadet Öğrenme Alanındaki Kazanımların Gerçekleşmesine Etkisi (6. Sınıf Namaz İbadeti Ünitesi Örneği)*, *Yüksek Lisans Tezi* (Atatürk Üniversitesi, 2016), 125-134.

landıkları gözlenmiştir.⁹ Bütün alanları ilgilendiren ortak sorunların başında derslerde yeterince materyal kullanılmaması gelmektedir. Örneğin Yapılan bazı çalışmalarda matematik öğretmenlerinin somut materyal kullanımını desteklemelerine rağmen, derslerinde geleneksel öğretim tekniklerinden vazgeçemedikleri gözlenmiştir. Öğretmenler, bu duruma gerekçe olarak: materyalleri nasıl kullanacaklarını bilememe, zaman kısıtlılığı, öğrencilerin tepkileri (onları oyuncak olarak görmeleri ya da alışkın olmamaları), okul idaresinin olumsuz tutumu, sınıf yönetiminin ve düzeninin bozulması, öğretilen konuya uygun materyal bulunamayışı ve sınıftaki öğrenci sayısı gibi durumların engelleyici faktörler olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰ Fen ve teknoloji öğretmenlerine yönelik yapılan bazı araştırmalarda öğretmenlerin çoğunun materyal kullanmanın önemini ve bu konuda aktif olduklarını ifade eden beyanlarına rağmen, öğretmenlerin yarısına yakınının materyal kullanmadıkları gözlenmiştir. Materyal kullanımının istenilen seviyede olmamasının diğer bir nedeninin de teknolojiyi kullanım noktasında ki bilgi eksikliğinden kaynaklandığı gösterilmiştir. Bu bağlamda teknolojik araç ve gereçlerin kullanımı noktasında hizmet içi eğitime ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.¹¹ Bu örnekler teknoloji ve materyal kullanımı noktasında öğretmenlerin yaşadıkları ortak sorunlar yanında branşlara özgü sorunların da yaşandığını göstermektedir.

Din öğretimi özel alanında da öğretmenlerin materyal kullanımını ele alan araştırmalar yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre din öğretiminde öğretmenlerin işlenen konuyu zenginleştirmek, dersi daha eğlenceli ve öğretici hale getirmek adına çeşitli materyallerden yararlanmaktadır. Materyallerin kullanılmasında bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere, DKAB öğretmenlerinin ise İHL meslek dersleri öğretmenlerine nazaran daha aktif olduğu tespit edilmiştir. Ders konuları ile ilgili kullanılacak materyallerin yetersizliği din öğretiminde materyal kullanımını kısıtlayıcı faktörlerden biri olarak ifade edilmiş, bu duruma sebep olarak da üretilen materyallerin tek kullanımlık olmaları ve ortak paylaşım yapılmaması gösterilmiştir.¹² Konu ile ilgili yapılacak araştırmalar din öğretiminde öğretim materyallerinin kullanımına olumlu etkiler sağlayabilir. DKAB ve İHL öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları materyallerin bilinmesi örnek uygulamalardan yararlanmaya, karşılaştırmalar yolu ile yeni öğrenmelere ve olumlu etkileşime katkı sağlayabilir.

⁹ Kasap, *İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Beceri Odaklı Materyal Kullanımı Üzerine Algıları*, 13-14.

¹⁰ Banu Yıldız Tuncay, *Bir Özel Okulda İlköğretim İkinci Kademe Matematik Derslerinde Somut Materyal Kullanımı Üzerine Bir Durum Çalışması: Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri* (Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2012), 1-185

¹¹ Karamustafaoglu, "Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Öğretim Materyallerini Kullanma Düzeyleri: Amasya İli Örneği", 90-101.

¹² Korkmaz, "Din Dersi Öğretmenlerinin Bir Öğretim Materyali Olarak Filmleri Kullanma Durumları", 35-66.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi sosyal araştırmalarda belli bir hedefe yönelik bilgi toplama çabası olup son zamanlarda en çok tercih edilen yöntemlerden biridir. Görüşme, belirlenen hedeflere yönelik olguları genelleme yapmadan bütüncül bir şekilde ele alarak keşif yapmayı amaçlar. Bu sayede konu ile ilgili insanların bakış açıları, öznel deneyimleri, duyguları, değer ve algıları ortaya konularak gerçekleştirilmeye çalışılır. Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır.¹³

Çalışmada içerik analizi ile genelleme kaygısı güdülmeyen muhtemel çeşitliliği, zenginliği ve farklılığı temsil edecek bütüncül bir resim elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları öğretim teknolojileri-materyallerle ilgili görüş, deneyim, tutum, düşünce ve yorumlarına başvurularak elde edilen bulgular yorumlanmıştır.¹⁴

Araştırma din öğretimi gerçekleştiren öğretmenlerin materyal kullanımında neler geliştirip uyguladıklarını ortaya koymayı ve bu sayede ortak öğrenmelere aracılık etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin değişik şehirlerinde görev yapan 260 öğretmene ulaşılmış ve kendilerine konu ile ilgili on üç soru yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevapların benzerleri içerik analizi yöntemiyle elenerek birbirinden farklı düşünce, uygulama ve görüşlere yer verilmiştir. Böylece Türkiye genelindeki DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları öğretim teknolojileri-materyallerinin neler olduğu, bu anlamda yaşadıkları sıkıntılar ve konuya ilişkin görüşlerinin haritası çıkarılmaya çalışılmıştır.

1. Öğretmenlerin eğitim teknolojilerinin kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıkları

	Sayı	Yüzde
Evet	201	%77
Hayır	59	%23
TOPLAM	260	%100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %77'si öğretim teknolojilerinin kullanımını ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmiştir. Eğitim aldıkları program ve yerler olarak; aday öğretmenlere uygulanan yetiştirme seminerlerinde bilişim teknolojileri ve sistemleri eğitimi, hizmet içi eğitim seminerlerinde teknoloji kullanımıyla ilgili Antropi teach eğitimi, pedagojik formasyon

¹³ Zeki Karataş, "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Ocak 2015): 62-80.

¹⁴ Karataş, "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", 62-80.

eğitiminde materyal tasarım ve eğitim teknolojileri ile ilgili derslerde, öğretim teknolojileri ve materyal tasarım kursu ve fatih ders akış tasarımı kurslarında, fatih projesi kapsamında kurum içi akıllı tahta ve tablet kullanımı ile ilgili bir eğitimde, bilgisayar kullanımı sertifikası, materyal tasarım dersi ve meslek içi eğitimlerde, bilişim ve teknoloji uzmanından kısa süreliğine bir seminerde, gönüllü olarak da katılan kurslarda, lise öğrenimini meslek lisesinde bilgisayar bölümü okuduğum zaman, bilgisayar ve temel programları kullanma eğitiminde ve akıllı tahta kullanımı, fatih projesi ve EBA eğitimlerinde, lisans eğitimi sırasında gördüğüm bilgisayar derslerinde, bilgisayar işletmeciliği kurslarında, halk eğitim merkezinde açılan kurslarda, formasyon eğitiminde, akıllı tahta ve 5-E modeli eğitim kurslarında, ön lisans eğitiminde, lisans eğitimi sırasında eğitim aldıklarımı belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin eğitim hayatlarında aldıkları birçok eğitimin materyal kullanımı konusunda yararlı olduğu ve işe yaradığı gözlenmiştir.

Eğitim teknolojilerini kullanma konusunda eğitim alıp almadıklarına olumsuz cevap veren öğretmenlerin oranı %23'tür. Materyal üretme ve kullanma konusunda eğitim almayan öğretmenler bu konudaki bilgi ve becerilerini geliştirmiş olmalarını bireysel çabaları ile açıklamışlardır. Bazı öğretmenler ise kendi eğitim zamanlarında kara tahtadan başka eğitim teknolojisi görmediklerini belirtmişlerdir. Bu soruya olumsuz cevap veren öğretmenlerin bir kısmı ise kurs ya da seminerlerde verilen eğitimin yetersiz olduğu yolunda görüş bildirmişlerdir.

2. Öğretmenlerin eğitim teknolojilerini kullanmada zorluk çekip çekmedikleri, eğitim teknolojilerini kullanmalarına bir engel olup olmadığı, Word, Excel, Powerpoint gibi programları ve etkileşimli tahtayı kullanıp kullanamadıklarına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	27	%11
Hayır	233	%89
TOPLAM	260	%100

Eğitim teknolojilerini kullanmada zorluk çektiğini ifade eden öğretmenlerin oranı %11'dir. Zorluk yaşamadıklarını belirten öğretmenlerin oranı ise %89 olmuştur. Bu sonuç öğretmenlerin öğretim teknolojilerini kullanmada çok ciddi bir zorluk yaşamadıklarını göstermektedir.

Eğitim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili zorluk yaşayanlar buna neden olarak eğitim almamaları, öğretim teknolojilerini ve akıllı tahtayı kullanma bilgi ve becerisinin olmaması, okulda internetin olmaması ve alt yapı eksikliği, akıllı tahta olmaması, sınıfların kalabalık olması gibi nedenleri dile getirmişlerdir. Örneğin akıllı tahtada bir etkinlik yapıldığında tüm öğrencilere

sıra gelmediği, öğrencilerin erken sıkılmaları, akıllı tahtayı açıp kapatırken oluşan zaman kaybı, EBA'ya girerken öğretmenin T.C.sini yazması gerektiği ve öğrencilerin ezberlemesi, elektrik kesintisi, disiplini sağlamada zorluk, öğrencilerin bilgisayar vs. kurcalaması gibi nedenler sıralanmıştır.

Öğretmenlerin önemli bir kısmı da öğretim teknolojilerini kullanırken öğrencilerden yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bayan öğretmenlerin teknolojiye karşı ilgi yönüyle erkek öğretmenlerden az bir farkla geride oldukları gözlenmiştir. Bu anlamda yeterli eğitimi almasalar da akıllı tahtaların cep telefonuna benzediğini o yüzden kolayca öğrendiklerini ifade edenlerde olmuştur.

Elde edilen bulgular ışığında öğretmenlerin genelde word ve powerpoint programını kullanabildikleri fakat excel programını ise çok iyi kullanamadıkları anlaşılmaktadır. Araç kullanmak aklın en önemli işlemlerinden biri olmasına rağmen bir öğretmenimiz de kendisinin yeteri kadar akıllı olduğunu bu anlamda başka araçlara ve materyallere gerek duymadığını belirtmiştir.

Araştırma bulgularının sonuçlarına göre öğretmenlerimiz genel olarak öğretim teknolojilerini kullanma konusunda eğitim almışlardır. Alınan eğitimleri yetersiz gören ya da eğitim alamayanlar ise bireysel çabaları sayesinde eksiklerini tamamlamışlardır. Sonuç olarak en azından işini görece kadar tüm öğretmenimizin bilgi sahibi olduğu ortadadır. Tabii bunun yanı sıra kendini geliştirip daha yoğun ve farklı programları da kullanan öğretmenler de vardır.

3. Öğretmenlerin görev yaptığı okulda bilgisayar, projeksiyon, etkileşimli tahta olup olmadığı ve derslerinde sunu hazırlayıp hazırlamadıklarına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	246	%95
Hayır	14	%5
TOPLAM	260	%100

Görev yapılan okulda bilgisayar, projeksiyon, akıllı tahta olup olmadığı ile ilgili soruya verilen olumlu cevap oranı %95'tir. Öğretim teknolojilerinden bazılarının olmadığı okul ise %5 oranındadır. Bu veriler ışığında; okulların çoğunluğunda eğitim-öğretimde kullanılacak teknolojik imkânların yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Derslerde sunu kullanma sıklığı, sunu hazırlama ya da hazır sunu kullanma bağlamında yöneltilen sorular neticesinde denilebilir ki öğretmenlerin çoğunluğu hazır sunuları kullanmayı tercih etmektedir. Sunu kullanma

sıklığının öğrencilerin yaşı ile orantılı olarak yükseldiği saptanmıştır. Öğretmenlerin bir kısmının sunu kullanmaya ilişkin görüşlerinden bazıları şöyledir;

- İlk zamanlar daha pratik olduğu için hazır sunular kullanıyordum fakat zamanla kendim sunu hazırlamaya başladım.
- Hazır sunuları kendi ders işleme yöntemlerime, sınıf seviyesine göre eklemek, çıkarma ve düzenlemeler yaparak kullanıyorum.
- Hem kendi hazırladığım hem de daha önce hazırlanmış olan sunulardan faydalanıyorum.
- Arapça derslerinde sunuya ihtiyaç duymuyorum.
- Önceden beri anlatım yöntemime alıştığım için bu nedenle sunu gibi materyaller kullanmıyorum.
- Öğrenciyle birebir konuşarak, anlatarak dersleri işlemeyi daha uygun buluyorum.
- Daha önceden kendi hazırladığım sunuları içeriklerini güncelleyerek kullanıyorum.
- Çoğunlukla sunularımı kendim hazırlıyorum herkesin dikkat ettiği noktalar farklıdır. Ben kendi usulumce hazırlıyorum.
- Teknolojik ürünler yetersiz, ayrıca kullanımı aç kapa durumları fazla zaman aldığı için kullanmak istemiyorum.

Görüldüğü üzere öğretmenlerimiz hazır sunu kullanma veya kendi sunularını hazırlama noktasında ki tercihlerini öğrenci ve konuya göre belirlemektedirler. Öncelik olarak hali hazırda güzel sunuların bulunması ve zamandan tasarruf amacıyla hazır sunular tercih edilmekte olup bu sunular üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Hem hazır hem de kendi sunusunu tercih eden öğretmenler ise konuya ve sunuya göre tercihlerini yapmaktadırlar. Bazı öğretmenler ise sadece kendi hazırladığı sunuları tercih ettiklerini hazırladıkları sunuları arşivlediklerini böylece zamandan tasarruf ettiklerini belirtmişlerdir.

Sunu kullanmayı gerekli görmeyen bazı öğretmenlerin gerekçelerini ise; teknolojik ürünlerin yetersiz oluşu ile birlikte aç-kapa durumlarının fazla zaman alması, elektrik kesintileri, anlatım yöntemine alışılmış olması, öğrenciyle konuşarak ve anlatarak daha faydalı olacağı düşüncesi, gibi nedenler oluşturmaktadır. Elde edilen veriler ışığında sunu kullanımını etkileyen önemli nedenlerden birinin ise öğrencinin yaşı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ana sınıfı, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin sunu kullanımını fazla tercih etmedikleri sebep olarak ise öğrencilerin odaklanma problemi yaşayarak sıkıldıkları ve dersin işlenişine engel olacak davranışlar sergiledikleri belirtilmiştir. Bu doğrultuda sunu kullanmayı tercih eden öğretmenlerimiz daha çok lise seviyesinde eğitim verenlerdir.

Ayrıca bir öğretmenimizin, dersinin Arapça olduğundan dolayı sunu kullanmayı gereksiz gördüğünü belirtmesi, materyal kullanımı noktasında

öğretmenlere eğitim verilmesinin ne kadar elzem olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

4. Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde internetten yararlanıp yararlanmadıklarına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	255	%98
Hayır	5	%2
TOPLAM	260	%100

Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde internetten yararlanıp yararlanmadıkları ile ilgili verdikleri cevaplarda internetten yararlanma oranları %98 oranında olumludur. İnternette yararlanmama oranı yalnızca %2'dir.

Öğretmenler internetten yararlandıkları konuları şöyle belirtmişlerdir;

- Sunu hazırlama, hazır paket programları ve dersle ilgili videolardan yararlanıyorum.
- Arapça sitelerindeki bilgilerden ve görsel materyalden yararlanıyorum.
- İnternette programları açmada ve indirmede, hutbelerde ve kavram anlamlarını öğrenmede yararlanıyorum.
- Sosyal medyadan dini materyal adıyla kurulan grupların etkinliklerini takip ediyorum, uygun olanları okulumuzda uyguluyorum.
- Peygamber döneminde yapılan savaşları görüntülü bir şekilde anlatıyorum. Genel olarak harita gösterimlerinde yararlanıyorum.
- Farklı konu anlatımı olup olmadığını araştırıyorum.
- Genellikle soru hazırlarken sunu ve slayt bulmada yararlanıyorum.
- Ders sonu tekrarı, ünite pekiştirme soruları ve ders ile ilgili videolar için yararlanıyorum.
- Eğer bir konuda eksiğim varsa ve güvenilir kaynak bulursam oradan faydalaniyorum.
- Ders içi etkinliklerde, konu anlatımlarında, video dersler, kazanım testleri ve etkileşimli kitaptan oldukça yararlanıyorum.
- Çalışma kâğıtları, eğitsel oyunlar konusunda her şeyi bulabiliyorum.
- Öğrencinin sormuş olduğu sorulara hızlı ve pratik yanıt vermek adına akıllı telefonu kullanıyorum.
- Dersi etkili kılmak amaçlı film, çizgi film, ilahi, görsel materyal elde etmek için kullanıyorum.
- Soru çözümünde, kısa videolar, filmler, konu kavrama testleri, kısa özet anlatımlar, tecvit konuları, hac mekânları gösterimi, ibadet mekânları vb. konularda yardım alıyorum.
- Ahlaki öğütler, peygamberlerin hayatı, Kur'an'ı Kerimdeki ayetlerin açıklanması konusunda yararlanıyorum.

- Küçük kısa videolarla birlikte, TRT okulda yayınlanan **Abartma** adlı programı takip ediyoruz.
- Ders ile ilgili kısasa, kısa film, animasyon gibi türlerde internetten faydalaniyorum. Ayrıca kişisel gelişimim için araştırma yapmada da kullanıyorum.
- Daha çok aktüel konuları farklı alanlarla ilgili takip ettiğim sayfalar var. Sanat alanları ile ilgili sosyal medya, **twitter** üzerinden bu alanları takip ediyorum.
- Arapça derslerinde animasyon, çizgi film vs. şeklinde yararlanıyorum.
- Vaaz, piyes, skeç için çok faydalı oluyor.
- Yıllık plan, günlük plan, slayt, sınav notlarını bile internetten yayınlıyorum.
- İnternette özellikle Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığıyla konu anlatım videoları, konu testleri, e-kitapları kullanarak yararlanıyorum.
- İnternette ders kitabında olmayan ekstra bilgiler elde etmek amacıyla kullanıyorum.
- Alanım dil üzerine olduğu için günlük konuşma pratiklerinin yoğun olduğu çizgi film, kısa metrajlı film veya filmlerden bazı bölümleri kullanıyorum.
- Arapçada metinleri tercüme ettikten sonra TRT diyanetin videolarını izliyorum. (Kıyasu'l Enbiya gibi)
- Çok fazla yaralandığımız söylenemez sadece akıllı tahtayı kullanıyoruz.
- Akıllı tahta uygulamalarını kullanıyorum ders noktasında onun haricinde pek kullanmıyorum.

Araştırma bulguları sonuçlarına göre öğretmenler birçok amaçla internetten aktif olarak faydalanmaktadır. Öncelikle derse hazırlık amacıyla konu anlatımı, soru, eğitsel oyunlar, etkinlikler, yazılı ve görsel materyaller elde etme amacıyla internetten yararlanmaktadır. Ayrıca çeşitli paket programlar, ünite sonu değerlendirme ve her türlü örnek evrak teminine kadar internetten faydalandıkları görülmektedir. örneğin Arapça derslerinde çizgi film, kısa video veya filmlerden kesitler kullanarak dersi ilgi çekici hale getirerek verimli işlemektedirler. Dinleme ve uygulama sonrasında aktif olan öğrenciler, öğrendiklerini uygulama imkânına kavuşmaktadır. Netice olarak yapılan farklı etkinlikler dil eğitiminde kalıcı öğrenmeler sağlamaktadır.

Bunlara ek olarak öğretmenlerin, bilgi paylaşımı kişisel gelişimleri ve güncel gelişmeleri takip etmek amacıyla internetten yoğun bir şekilde yararlandıkları görülmüştür.

5. Eğitim öğretim faaliyetlerinde akıllı telefonlardan yararlanıp yararlanmadıkları ve hangi konularda yararlandıklarına ilişkin görüşler

	Sayı	Yüzde
Evet	190	%73
Hayır	70	%27
TOPLAM	260	%100

Eğitim öğretim faaliyetlerinde akıllı telefonlardan yararlanan öğretmenlerin oranı %73 iken yararlanmayanların oranı %27'dir.

Öğretmenler akıllı telefonda yararlanma konusunda ise şu görüşleri paylaşmışlardır;

- Özellikle öğretmenler arası veya her sınıf adına bir iletişim grubu kurarak bilgi paylaşımında bulunuyoruz.
- Gerektiği yerlerde müzik ve video izletirim.
- E-okul, MEBBİS vb. işlemler için kullanıyorum.
- Derslerle ilgili olan tüm konularda yararlanıyorum.
- Tecvit, mahreç ve makale konularında yararlanıyorum.
- Sureler, ezan, kamet ve aşır dinletme işini telefonumla yapıyorum.
- Veliler ile iletişime geçmek için, öğrencilerime ders dışı izletmek istediğim videoları **whatsapp** gruplarından aktarıyorum.
- Ders konularında geçen ders sırasında bilmediğimiz bir kelime vs. olursa telefonda araştırıyoruz.
- Ayet meal ve tefsirlerinde yararlanıyorum.
- Evet, doküman bulma ve kaydetme konusunda yararlanıyorum.
- Hem öğrenciler için hem de mesleki çalışmalarım için kullanıyorum. Planlarımı yükleyebiliyorum. Çocukları da kendi telefonuma bağlayarak oyunlar oynayabiliyoruz.
- Telefonumun interneti ile akıllı tahtada internet erişim amacıyla kullanıyorum.
- **Online arabic, el Meani, Kahood** ve **Quizlet** gibi sınıf içi uygulamalarda kullanıyorum.
- Eğitici oyun bilgi verici yarışma varsa yararlanıyoruz.
- Ders esnasında örneklememiz gereken veya detay hakkında bilgi vermemiz gereken yerlerde akıllı telefonda faydalanıyoruz.
- Sınıf içi kontrolünü eğlenceli hale getiren uygulamalar da çok yardımcı olabiliyor.
- Özellikle görsel ve videolar aracılığıyla derse aktif katılımın sağlanmasını sağlıyorum.
- Ders planları, kazanımlar, **sınıf defterim uygulaması** gibi konularda yararlanıyorum.
- Yıllık planlarımı, artı eksi çizelgelerimi koyuyorum. Telefonumu laptopa bağlıyorum.
- **E-kitap ve sözlük** olarak kullanıyorum.
- Telefonu genellikle evde konu hakkında kafama takılan sorulara bakarken kullanıyorum. Öğrencilere derste kötü örnek olmamak için kullanmıyorum.
- Öğrencilerime telefonumdan ilahiler indirip dinletiyorum. Ayrıca öğrencilerim bir şey anlatırken onların kendilerini nasıl ifade ettiklerini göstermek için onları video kaydına alıp izletiyorum.
- **Kütüb-ü sitte, Risale-i nur, Kur'an-ı Kerim** programları indirip kullanıyorum.
- Arapça sunu hazırlarken telefonumdaki word uygulamasından yararlanıyorum.
- Ders ve yardımcı kitapları pdf olarak indirip bu sayede derslere hazırlık yapabiliyorum.

- **Kazanım cepte** programıyla defteri doldururken kazanımlardan yararlanıyoruz çok pratik oluyor.
- Dersin içeriğiyle alakalı müzik, sunu, belge, slayt gönderiyorum öğrencilere, bilgisayarda yapabildiğim her şeyi telefonda da yapıyorum.
- Sisteme not girişi dışında telefon kullanmıyorum.
- Akıllı telefonda ihtiyaç olmadıkça yararlanmıyorum. Fakat öğrencilerin ders içinde merak ettikleri kavramlar ya da görseller olursa onlara göstermek amacıyla yararlanıyorum.

Öğretmenlerimiz telefonları ders içinde acil bilgi desteği veya ders etkinliklerinde kullanmaktadır. Ayrıca ders dışında haberleşme, bilgisayarla yapılan tüm işler, ders kitaplarını indirerek ve hatta ders içi artı-eksi çizelgeleri gibi belgeler de dâhil olmak üzere aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Bazı öğretmenlerimiz derste kötü örnek olmamak adına telefonu kullanmazken bazıları ise telefonuyla oyun oynatmaktadır. Bu uç örneklerin dışında öğretmenler çoğunlukla ders içinde acil durumlarda veya internetten faydalanma noktasında telefonlarını gerektiği kadar kullandıklarını belirtmişlerdir.

Bunlara ek olarak telefonları veli ile iletişim amacıyla, whatsapp grupları üzerinden diğer öğretmenlerle haberleşmek, sosyal medya üzerinden güncel gelişmeleri takip etmek, farklı konu anlatımlarına bakmak, oyun ve etkinliklerden uygun olanlarını belirleyip hazırlanmak, akıllı tahtaya internet bağlantısı kurmak, gibi faaliyetlerde de kullanılmaktadır.

6. Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde bilgisayardan yararlanıp yararlanmadıkları yararlanıyorlarsa hangi konularda nasıl yararlandıklarına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	248	%95
Hayır	12	%5
TOPLAM	260	%100

Öğretmenlerin %95'i eğitim öğretim faaliyetlerinde bilgisayardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bilgisayardan yararlanmayanların oranı ise yalnızca %5'tir. Öğretmenler bilgisayardan yararlandıkları konular şöyledir;

- Konuların hazırlanması, yıllık plan, günlük plan ve çizelge, zümre tutanakları, pano hazırlama, sınavların hazırlanması, dersin zenginleştirilmesi için görsel, işitsel materyallerin bulunması ve hazırlanması vb.
- Dersle ilgili araştırma ve konuları incelerken yararlanıyoruz.
- Bilgisayardan da indirdiğim programları açmada ve düzenlemede yararlanıyorum.

- Materyal hazırlamada, sunu hazırlamada, ölçme ve değerlendirmede e-okula notları girerken.
- Öğrencilerime faydalı olacak müzik, film, çizgi film vb. gibi içerikler sunmak için kullanırım.
- Genellikle derse gitmeden önce ön hazırlık yapıyorum.
- Çalışma kâğıdı ve sınav sorusu hazırlarken ve powerpoint sunusu hazırlarken kullanıyorum.
- Değerler eğitiminde ve sure öğrenmede bilgisayardan yararlanıyorum.
- **EBA** ve **Morpa Kampüs** vb. içeriklere ulaşırken.
- Powerpoint, ofis programları, testler, sunular için.
- Video gösterimi ve kaynak kitapların pdf'lerine erişmek için kullanıyorum.
- İndirmiş olduğum video ve soruları tepegöz ile yansıtarak gerek video gerekse soru çözümlerinde kullanıyorum.
- Sınav hazırlamada ve sınavların analiz edilmesinde, sınıftaki panoların hazırlanmasında da bilgisayardan yararlanıyorum.
- Ders programları, veriler hazırlıyoruz. Hazırlayacağımız konuları **Antropi (Etkileşimli- Akıllı Tahta Yazılımı)** olarak format üzerinden hazırlıyoruz öğrenciler için de çok güzel oluyor bizim içinde veri olmuş oluyor.
- Bilgisayardan daha çok **Word, Excel, PowerPoint** programlarını kullanmada özellikle, sunu, slayt, video hazırlamada yararlanıyorum.
- Bilgisayarı okulda kullanmıyorum, evde kullanıyorum. Genellikle sunu hazırlamada, dersle alakalı video, görsel, soru çözümü vb. konularda bilgisayardan yararlanıyorum.
- Ders öncesi düzeltmeler ve hata raporlarıyla geri bildirim sağlıyorum. Bu da derste hata oranını düşürmüş oluyor. Kısacası bilgisayarı düzeltme aracı olarak kullanıyorum.
- Sunu hazırlamak için, konuyla ilgili makale hazırlamak için, elektronik yayınları takip etmek için kullanırım.
- Kur'an-ı Kerim'i interaktif şekilde sınıf ortamında dinleme, tecvit eğitiminde uygulama videoları kullanma, yarışma uygulamalarında kullanıyorum.
- Ders kitaplarını indiriyorum. Yıllık plan ve günlük planlarımı, sınav sorularımı hazırlıyorum.
- Her konuda faydalaniyorum. Kendi eğitimimle, yüksek lisansıyla ve çocuklara öğreteceğim herhangi bir kazanımda hatta sınıf içinde hazırlayacağım konuyla ilgili kartonun bile nasıl kullanılacağına dair bilgisayardan istifade ediyorum.

Öğretmenlerimiz bilgisayardan her türlü yazılı, görsel ve işitsel materyalin yansira eğitim öğretim için gerekli olan tüm belgeleri hazırlamak yönüyle de faydalanmakta, gerekirse ders içinde de kullanmaktadır. Faydalandıkları alanları saymak gerekirse: Konuların hazırlanması, yıllık plan, günlük plan, zümre tutanakları, pano hazırlama, sınavların hazırlanması, görsel, işitsel materyallerin bulunması ve hazırlanması, programları açmada düzenlemede, sunu hazırlamada, ölçme ve değerlendirmede e-okula notları girerken, derse gitmeden önce hazırlık amacıyla, çalışma kâğıdı, sınav sorusu hazırlarken, değerler eğitiminde, sure öğrenmede, **EBA** ve **Morpa kampüs** vb. içeriklere ulaşırken, powerpoint, ofis programları, video gösterimi, kay-

nak kitapların pdf'lerine erişmek için, video ve sunuları tepegöz ile yansıtmak için, sınav hazırlamada, sınavların analiz edilmesinde, elektronik yayınları takip etmede, Kur'an-ı Kerim'i interaktif şekilde sınıf ortamında dinlemede, tecvit eğitiminde ve eğitsel içerikli yarışma uygulamalarında kullanılmaktadırlar. Ayrıca bazı öğretmenler, konuları **Antropi (Etkileşimli-Akıllı Tahta Yazılımı)** olarak format üzerinden hazırladıklarını bunun sonucunda derslerinin daha verimli geçtiğini belirtmişlerdir.

Bu bilgilere ek olarak bazı öğretmenler bilgisayarı okulda kullanmayıp evde kullandığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerden bilgisayarları olmadığını ve ihtiyaç duyduğu bilgilere kitaplardan ulaştığını belirtenler de olmuştur. Bunlar dışında birçok okulda bilgisayar sınıfı olmadığı belirtilmiş konuyla ilgili gerekli olan adımların atılması temenni edilmiştir.

7. Öğretmenlerin öğretim teknolojileri kullanımında velilerin yeterince destek olup olmadıklarına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	98	%38
Hayır	162	%62
TOPLAM	260	%100

Öğretmenlerin %38'i öğretim teknolojileri kullanımında velilerin yeterince destek olduklarını, %62'si ise destek olmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada ortaya çıkan ilginç sonuçlardan biri de bu durum olmuştur. Velilerin öğretim teknolojilerini kullanımını desteklediği görüşünde olan öğretmenlerin gerekçeleri şöyledir;

- Bu konuda bilinçli olan aileler destek oluyor.
- Yarı yarıya olduğunu düşünüyorum çünkü batı kesiminde daha çok destek veriyor ama doğu kesiminde öyle bir durum söz konusu değildir. Önyargılı davranılıyor bu konuda.
- Günümüz teknoloji çağı olduğu için birçok ebeveyn çocuklarının görsellerle daha iyi eğitim alacağını düşünüyor.
- İmkânı olan aileler, öğrencilerine destek oluyor.
- Aileler destek olunması gereken durumlarda ellerinden geldiğince yardımcı oluyorlar.
- İki sene önce projeksiyon aletini velilerden topladığımız para ile almıştık.
- Her bilgiye kolayca erişim ve konuları kavramayı kolaylaştırdığı için aileler destek veriyor çoğu zaman. Fakat okuma alışkanlığını azaltması, sosyalleşmeyi engellemesi, evde yoğun internet kullanımı ve sakıncalı internet kaynaklarına erişim noktasında veliler endişe taşıdıkları için bu noktada verdikleri destek azalıyor maalesef.
- Desteğin dışında daha çok serbest bırakıldığını düşünüyorum. Teknolojiyi kullanmasını bilmediğimiz için anne baba takip edemiyor. Kontrolsüz güç güç değildir. Kontrol edemediğimiz zaman tehlikeli hâl alıyor.

- Teknoloji çağında yaşadığımız için her evde teknolojik araç ve gereç mevcut. Aileler teknoloji kullanımında sıkıntı çıkarmıyor. Lakin gerekli denetleme olmadığı için çocuklara faydanın yanında birtakım zararları da olabiliyor.
- İlim öğrenmek amacıyla ilgileniyor ve ilme olan merakları için yardımcı olabileceklerini söylüyorlar.
- Fatih projesi kapsamında bütün öğrenciler de tablet olduğu ve evlerde *wifi* bulunduğu için yardımcı oluyorlar.
- Ailelerimizin bu konuda tartışmasız olarak destekleri tamdır. Her öğrencide teknolojik alet görmek mümkün.
- Bu konuda velilerden beklediğimiz en büyük destek çocuğunu kontrol etmesidir.
- Bilinçli aileler ödev konusunda ilgileniyorlar. Ama bu birazda imkân meselesi. Teknoloji kullanımı öğrencilerin hepsinin olanakları eşitse amacına ulaşıyor.
- Yeterince diyemeyiz ama ellerinden geleni yapıyorlar.
- Aileler bilinçlendirildiğinde, yönlendirildiğinde gerçekten destek oluyorlar. Fakat öğretmen bilinçlendirirse bu böyle oluyor.
- Velilerin öğretim teknolojilerini kullanımını yeterince desteklemediği görüşünde olan öğretmenlerin gerekçeleri şöyledir;
- Desteği sadece çocuğa telefon tablet almak olarak görüyorlar.
- Ailelerin internet bilgisayar kullanımı konusunda bilgisi olsa da bazı ailelerin imkânı olmadığından öğrenciler yeterli seviyede olamıyorlar
- Eğitim teknolojilerinden ziyade teknoloji kullanımında destek oluyorlar. Özellikle anneler telefonu çocuğun eline verip onu bir susturma aleti olarak kullanmaktadır.
- Aileler yeterli bilince sahip olmadıkları için maalesef ya çocukları tamamen teknolojiden uzak tutuyor ya da bilinçsizce kullanmalarına izin veriyorlar.
- Genelde yanlış yönde bir destek olunuyor. Öğrenciler teknolojiyi bilgi amaçlı değil oyun amaçlı kullanıyorlar. Ailelerde bu konuda yeterli bilince sahip değil.
- Aileler teknolojinin yaralarından çok zararlarını duyduklarından pek de destek olma taraftarı olduklarını düşünmüyorum.
- Burada internet olmadığı için ve çok fazla bilgi sahibi olmadıkları için yeterince yardımcı olamıyorlar ancak çocuklara verdikleri akıllı telefonlarla eğitimden kopmalarını sağlıyorlar.

Öğretmenler, ailelerin %62'sinin eğitimde teknolojiyi kullanma noktasında yeterince destek olmadıklarını ifade etmişlerdir. Sebeplere bakacak olursak öncelikle ailelerin, teknoloji hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları belirtilmiştir. Bunun neticesinde aileler ya çocukların kontrolsüz bir şekilde telefon, bilgisayar vb. kullanmalarına izin vermiş ya da zararları ile ilgili yapılan uyarılar akabinde tamamen uzak tutmuşlardır. Ayrıca internetten verilen ödevlerin yapılması noktasında ailenin öğrenciyi kontrol etmediği öğrencinin ödevi okumadan, ekleme çıkarma yapmadan hatta reklamıyla birlikte kopyalayıp getirdiği görülmüştür. Velilerin eğitimde teknolojiyi kullanma noktasında yeterince destek olmamasının diğer bir nedeni de imkânlarının yetersiz oluşudur. Bu bağlamda bazı veliler evinde bilgisayar veya internet bulunmadığı için çocuğunu komşuya, tanıdıklarının iş yerlerine ya da internet kafelere yönlendirdiğini belirtmiştir. Bu noktada

çocuklar için sakıncalı olan iki durum vardır. Birincisi her türlü zararlı içeriğe ulaşabilecekleri sanal ortam olan internete aile veya öğretmen gözetimi olmaksızın girmeleridir. İkincisi ise gerçek ortam olan komşu, işyeri ve internet kafenin çocuk için ne kadar güvenilir mekânlar olabileceğidir. Yapılması gerekenler noktasında öğretmenlerin tavsiyeleri öncelikle ailelerin çocuklarını evde olsun ya da olmasın internette iken yalnız bırakmamaları gerektiğidir. Tabi bunun içinde ailelerin bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Diğer bir çözüm yolu ise her okulda bilgisayar/etüt sınıfı oluşturulması ya da öğrencilerin kullanabileceği bilgisayarların bulundurulması, böylece evinde internet ve bilgisayarı olmayan öğrencilerin ödevlerini öğretmenlerinin gözetiminde güvenli bir ortamda yapmalarınıdır.

Velilerin öğretim teknolojilerini kullanımını desteklediği görüşünde olan %38'lik öğretmen grubu ise evet derken çoğunlukla ironi yapmış, aileleri eleştirmişlerdir. Ailelerin telefon ve tablet noktasında çocuklarını kontrol e(t)demediklerini, çocukların eline verip susturma aracı olarak kullandıklarını, bu sayede rahat ettiklerini, sonrasında yaşanan sorunlarda ise çözüm için öğretmenlere başvurduklarını ifade etmişlerdir. Bazı velilerin ise teknolojik aletlerin zararını irdelemek şöyle dursun, aleti iyi kullandığını öne sürerek çocuklarının çok zeki olduğunu söyleyip övündüklerini, dile getirmişlerdir.

Dolayısıyla teknoloji kullanımı sırasında bilinçli olunması, planlı ve kontrollü, hareket edilmesi daha yararlı olacaktır. Bu amaçla veli ve öğrencilere konuyla ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

8. Öğretmenlerin yararlandığı internet siteleri

Öğretmenler din eğitimi ile ilgili site ve materyallerin azlığından dert yanmalarına rağmen yararlanan site sayısının oldukça fazla olması sevindirici bir durumdur. Öğretmenler aşağıdaki internet sitelerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

http://www.EBA.gov.tr/ https://www.meb.gov.tr/ https://sorularlailamiyet.com/ www.dindersioyun.com/ www.islamographic.com/ www.ramazankoc.com/ www.ihlmeslekdersleri.com/ www.dinibil.com/ www.arapcaegitimi.com/ www.degitektv.com/ http://www.isam.org.tr/ https://kuran.diyaret.gov.tr/ https://nasihat.org/ https://www.fetvameclisi.com/ https://dogm.meb.gov.tr/ https://odsgm.meb.gov.tr/ http://www.dinkulturu.org/ https://www.sorubak.com/ http://www.egitimhane.com/ http://www.muhammetyilmaz.com https://www.okulistik.com/ https://www.morpakampus.com/ https://www.youtube.com/ www.dinveteknoloji.com/ http://www.muallimun.net/ https://www.diyaret.gov.tr/ http://www.EBA.gov.tr/ https://www.dindersi.com/ http://www.dersimizdin.org/ https://dkab.org/ http://www.huseyinarasli.com/ http://www.egitimhane.com/ http://www.dinimizislam.com/ https://cocukveislam.com/ http://e-mektep.com/ http://www.igeder.org.tr/ https://dinogretimi.meb.gov.tr/ https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf https://www.diyaret.tv/kumdan-kissalar http://tdk.gov.tr/ http://www.mumsema.com.tr/ Sihirli lisan youtube kanalı https://www.lingohut.com/tr http://www.arabicacademy.org.eg/ http://izegitim/ http://www.almeshkat.net/ https://www.kurantv.net/ https://www.dia.com.tr/ http://www.materyal.org.tr/ http://www.lqtoronto.com/forums/ https://behcetoloji.com/ www.alalamtv.net/ https://www.alarabiya.net/ https://www.powtoon.com/ http://biriz.biz/ http://www.degtek.com.ph/ https://sorularlailamiyet.com/ http://www.dinisorusor.com/	http://dinkulturu.org/ http://izzeteker.com/ https://tevakku.com/ https://fasiharapca.com/ http://www.onlinearabic.net/ https://www.wikipedia.org/ http://dindersi.tk/ https://islamansiklopedisi.org.tr/ http://www.dindersimateryal.com/ http://oyunportali.metu.edu.tr/ http://yegitek.meb.gov.tr/ http://www.egitim.gov.tr/ https://www.adobe.com/ http://www.bilimcocuk.tubitak.gov.tr/ https://www.dershanem.com.tr/ http://www.dindersindeyiz.net/ https://www.dia.com.tr/ https://www.hangisoru.com/ https://www.kitapozeti.net/ http://www.gokhanay.com/ http://www.dinogretmeni.com/ https://tr.duolingo.com/ http://learnwithzakaria.com/ https://dkabforum.com/ https://degerler.org/ https://www.mebtestleri.com https://www.zipgrade.com/ http://unistra.academia.edu/ http://www.ekdergi.com/ https://www.arkakapak.com/ https://bilimoloji.com/ https://gelisenbeyin.net/ https://www.islamdusunceatlası.org/ https://www.tarihli-sanat.com/ http://www.klasikdusunceokulu.org/ http://acikarsiv.ankara.edu.tr/ https://ketebe.org/ http://www.felsefe.gen.tr/ https://learningapps.org/ http://blog.ilem.org.tr/ https://siyerdergisi.com/ https://www.demokul.com/tr/ https://www.sorubak.com/ https://cocuk.diyaret.gov.tr/ http://www.dinalemı.net/ https://feyyaz.tv/ https://www.acev.org/ https://www.onceokuloncesi.com/ http://www.risaleokul.com/tr/ http://www.fatihgizligider.com/ https://www.suleymaniyevakfi.org/ https://www.ihya.org/ Twitter Facebook Instagram Lu-lu çizgi film El-Cezire El-Eftal kanalında-Ed-Darb Kursiyer net
--	--

9. Öğretmenlerin kişisel blog veya web sitelerine sahip olup olmadıklarına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	14	%5
Hayır	246	%95
TOPLAM	260	%100

Öğretmenlerin kişisel blog veya web sitelerinin olup olmadığına ilişkin verilen olumlu cevapların oranı %5 olurken olumsuz cevap verenlerin oranı %95'tir. Olumlu görüş bildirenler ise internetteki web sayfaları ile ilgili şunları dile getirmişlerdir;

- YouTube kanalım var. Bu kanalımda alanında uzman hocaların videolarını paylaşıyorum.
- Yetim Hakları konusunda üniversitede yaptığım bir bloğum var.
- Kişisel Bloğum var kadın erkek ve insan ilişkileri adı altında hizmet vermektedir.
- İnstagram sayfası var Arapça hakkında günlük kelime ve video çevirisi yaptım.
- Gezi fotoğraf ve yazılarımdan oluşan bir sayfam var.
- Siyer dersi alanında konular bulunmakta sitemde.
- Daha çok dini konularda ama ben henüz sitemi aktif hale getirmedim.
- Kişisel bloğum bulunmakta kişisel yaşantım ile ilgili paylaşımlar yapmaktayım. Soruya olumsuz cevap veren öğretmenlerden bir kısmının görüşleri şöyledir;
- Bir zamanlar sitem vardı. Öğrencilerin sorduğu dini soruları cevaplıyordum.
- Hiç işim olmuyor. Ayrıca sosyal medyayı da boş bir iş olarak görüyorum ve lüzumsuz olduğunu düşünüyorum.

Elde edilen verilere göre çok az sayıda öğretmenin kişisel medya sayfalarının olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda çok büyük eksiklik olduğu görülmektedir. Bu noktada ki tavsiyemiz tüm öğretmenlerin ayrı ayrı blog sayfasından ziyade konu başlıklarına göre ortak sayfalar oluşturmaları ve paylaşımlarda bulunmalarınıdır.

Öğretmenlerin öğretim teknolojilerinin sınırlılıkları ve zararlı yönlerine ilişkin görüşleri

Öğretmenlerin öğretim teknolojilerinin sınırlılıkları ve zararlı yönlerine ilişkin görüşleri şöyledir;

- Sınırlılıkları; Öğrencilerin yaratıcı ve girişimci tarafını, sosyo-psikolojik yönünü kısıtlayabilir. İstenilen kalite de ders yazılımları olmaması, teknoloji planlaması iyi yapılmamışsa teknolojinin etkililiği azalacaktır.
- Zararları; Öğrenciler yanlış bilgilere daha çabuk erişebiliyor, teknoloji bağımlısı olup hayattan kendini soyutluyor, özellikle mahremiyet konusunda çok büyük sıkıntılar yaşanabiliyor, öğretmenden sıkılmalar, derslerden sıkılmalar yaşan-

yor. Ve maalesef öğrenci bilgiye kolay erişebildiği için çalışkanlık, gayret, azim ve isteklilik gibi kavramlar değerini kaybediyor.

- Çocukların her şeye her an ulaşabilmesi ve zararlı olan içeriklerin faydalıymiş gibi gösterilmesi.
- Dersin amacına uygun olmayan teknoloji kullanımı eğitime yarardan çok zarar verebiliyor.
- Eğitim teknolojilerinin sınırlılıkları mesela EBA bir eğitim sitesi fakat her aradığımız konuyla ilgili etkinlik ya da uygun içerikte bulunamıyor bazen de videoları açılmıyor.
- Sürekli teknolojiden faydalanmak insanı köreltebilir. Öğretmenin tembelleşmesine sebebiyet verebilir. Hazırcılığı artırır.
- Öğrenciler bilgiye kolay ulaştıkları için pasifleşebiliyorlar, düşünmeye, beyin fırtınası yapmaya ihtiyaç duymuyorlar.
- Başkalarının çalışmalarına erişmeleri daha kolay olduğu için öğrencilerin yaptıklarının özgün olup olmadığını saptamak zor olabiliyor. Özellikle proje ödevlerinde bu sorunla karşılaşyoruz. Öğrencilerin okul dışında teknoloji erişimi eşit değil. Bu da bazılarının mahrum kalmasına neden oluyor. Adaletli ölçme ve değerlendirmeyi engelleyebiliyor.
- Bilgiye kolay yoldan ulaştıkları için bilginin değerini anlayamıyorlar.
- Gençler kontrollü kullanmadıklarının da zaman kaybına ve sağlık sorunlarına sebep olabiliyor.
- Öğrencinin dikkatini dağıtıyor, öğrenci dersten çok oyun için kullanmakta.
- Sınırlılıkları; gerçek manada öğrenciden dönüt alınmıyor. Ölçme ve değerlendirme açısından çok sağlıklı sonuçlar alınmayabilir. Zararları ise; teknoloji, ölçüsünde kullanılmadığında bağımlılık (Fomo) hastalığına sebebiyet vermektedir.
- Kitaba dokunulmadan, büsbütün teknolojiyle çağdaş devletler seviyesi yakalanamaz.
- Eğitim teknolojileri, bilgiyi kolay sağlarken bilginin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda kontrolsüz olması sebebiyle ücretli uygulamalar edinme gerekliliği bazı aileler için sorun olabilmektedir.
- İnternette bulunan her görsel ve yazılı dokümanın bir kurtarıcıymış gibi öğrenciye sunulması.
- Her okulda internet ya da akıllı tahta olmaması eğitim teknolojilerini sınırlandırıyor. Sınıf ortamının ve seviyesinin eğitim teknolojisine uygun olmaması.
- İyi ve verimli kullanılmadığı takdirde zaman kaybına uğruyoruz.
- Güvenli İnternet kapsamında ve içeriği eğitim olduğu sürece kullanılabilir.
- Hiçbir eğitim teknolojileri öğretmenin yerini tutmaz.
- Olumlu yanları; araştırma becerileri gelişir, bilgiye hızla ve kolayca ulaşırlar, eğlenerek öğrenmeyi sağlar, hem görerek hem duyarak öğrenme sağlar, eğitim ortamına çeşitlik ve zenginlik kazandırır. Olumsuz yanları; çocukların yalnızlaşmasına yani sosyalleşmeye engel olur, sağlık açısından zararları var, bağımlılık haline gelebilir, kitap okumaktan uzaklaştırır, uygunsuz bilgilerle karşılaşmasına neden olabilir, teknoloji zaman ve mekan açısından ekonomiklik sağlarken gerekli alt yapı, ve teknik donanım açısından ise maliyetli olması sınırlılığdır.
- Akıllı tahtalar çok kolay bozulabilmektedir. Köy okulunda çok sık elektrik gittiğinden dolayı akıllı tahtaya dayalı ders işlemek mümkün olmamakta. Akıllı tahta

kullanımında belli bir süreden sonra sınıfın dikkati dağılıyor. Sınıfın hâkimiyeti konusunda sorun çıkabilmektedir.

- Olumlu tarafı: Bilgiye hızlı ve kolay yoldan ulaşmayı sağlar, emek ve zaman tasarrufu sağlar, öğrencilerin dikkatini çeker ve güdülenmeyi sağlar, öğretmene materyal konusunda destek olur, zamanı verimli kullanmayı sağlar, derse karşı güdülenmeyi artırabilir, dersi sıkıcı olmaktan kurtarır, farklı zekâ türlerine hitap ederek zenginleştirilmiş bir sunu oluşturur. Olumsuz yönü ise teknolojiye uyum sağlayamayan öğretmenler için zaman kaybı oluşturur, öğrenciyi teknolojinin kolaylığına alıştıranak tembelleğe itilebilir, yanlış kullanılan materyal dersin amacını unutturabilir araç amaç haline gelebilir sınıftaki sosyalleşmeyi azaltabilir.
- Çocuklara alışılmış bir şeymiş gibi geliyor. Özel bir şey ifade etmiyor. Bizim zamanımızda video bile gösterilse çok önemliydi. Evde de sürekli ulaşabildikleri için.
- Derslerde yeteri kadar ve yerinde kullanıldığında faydalı olduğuna inanıyorum
- Bu konuda ailelerin bilinçli olması lazım. Ve aileyle okulun işbirliği içinde olması lazım
- Yanlış kullanımı enerji ve milli kaynakların israfına sebep olmakta, bütün öğretmenlerin teknolojiye ilgi ve alakalarının aynı olmaması eğitim teknolojilerinin kullanım alanlarını daraltmaktadır.
- Ders dışında akıllı tahtanın ve projeksiyonun amaç dışı kullanılması çeşitli sorunlara sebep olabilmekte.
- Bir proje ödevi verdiğimiz zaman öğrenciler bazen onu internet sitesinden reklamıyla beraber alıp geldikleri bile oluyor bu açıdan öğrencileri araştırmaya sevk ettiğini düşünüyorum.
- Fatih projesi kapsamında kullanılan tabletlerde sınırlı kullanım belirli alanlara kısıtladığı için istifadeyi azaltıyor. Bu tabletler bloke edilebilir oldukları için çocukların eğitim dışı kullandığı için de hedefinden saptığından ekonomik anlamda devlete müthiş bir şekilde zararı var.
- Okuma alışkanlığımı bir ölçüde kısıtladığımı düşünüyorum. Bazı alanlarla ilgili çok yüzeysel kalıyor materyaller. Öğrenciler sadece görebiliyor ve duyabiliyor çok fazla empati yapamıyorlar.
- Öğrenmeyi engellemede etkisi var. Zaman alıyor ve çalışmayı engelliyor.
- Herhangi bir zararlı tarafı yok.
- Kontrol edilmediğinde farklı mecralara gidilebilir. Tamamen teknoloji odaklı olduğunda kitaplara, somut şeylere öğrencinin ilgisi azalıyor her şeyi internet üzerinden yapmaya çalışıyorlar. Orta yolu bulmak en güzeli.
- Google'un tüm siteler için erişime açık olmasını doğru bulmuyorum, filtre uygulaması yararlı olacaktır.
- Kitap yüklü olmaması ve mesleki alanla ilgili video vb. materyalin az olması.
- Akıllı tahta kullanımında bazen internet sıkıntı olabiliyor ya da EBA'yı açarken öğretmenin T.c sini istiyor. Bir süre sonra öğrenciler öğretmenin T.C. sini öğrenmiş oluyor.
- Bilgiyi üreten değil tüketen taraf olmamız.
- Çocuklar için teknolojiye kontrol noktası varsa sıkıntı olmaz. Hem kitap hem de teknolojiden yararlanıyorsa hiç mahsuru olacağını düşünüyorum.
- Tektipçiliğe neden olmaktadır.

- Çocuklar hazır bilgi elde ediyor ve öğretmenlerine soru sormayı tercih etmiyorlar. Öğretmeni etkisizleştiriyor.
- Başta eğitim varsa bir sınır getirmek mantıklı değil ve eğer yine başta eğitim varsa zararlı bir yönü olduğunu düşünmüyorum.
- Edindiğimiz bilgi hangi kaynaktan olup olmadığına bakmadan kaynakmışçasına güveniyoruz.
- Eğitim teknolojilerinin zararlı herhangi bir yönü yok. Sadece bu teknolojiyi kullanan öğretmenin onu kontrol etmesi gerekiyor.

Öğretmenlerimiz genel olarak her ne kadar eğitim amaçlı da olsa işin içinde teknoloji varsa bilinçli ve dikkatli olunması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Bu amaçla ailelerin ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. En çok şikâyetçi olunan durum ise öğrencilerin kontrol edil(e)memesidir. Diğer yandan bazı öğretmenler teknolojinin hem öğrenciyi hem de öğretmeni tembelleşmeye iteceğini ve pasifleştireceğini belirtmişlerdir. Tembellik: bir işi yapmaya karşı eylemsizlik, gönülsüzlük gayret etmeme olarak tanımlanmaktadır¹⁵. Burada söz konusu olan durum; hedefe ulaşmada kolaylık sağlanması emek ve zamandan tasarruf edilmesidir. Tartışılan durum, bilgiye kolay ulaşmak değil de; ulaşılan bilginin değerlendirilmemesi, sorunların çözümünde kullanılmaması, yeni bir şeyler üretilmemesi, dolayısıyla hayata aktarılmaması şeklinde olsaydı daha isabetli ve yararlı olabilirdi.

Ayrıca bazı öğretmenler öğrencilerin bilgiye kolay ulaştıklarında pasifleşeceğini, düşünmeyi ve yaratıcılık faaliyetlerinin azalacağı endişesi taşımaktadırlar. Bu noktada öğrencilerin internette çok farklı bilgilere ulaşarak sorgulama ve araştırma yönleri gelişebilir. Öğrencinin sadece ders kitabına bağlı kalarak, tek yönlü bilgilendirme sonucunda sorgulama, araştırma ve karşılaştırma gibi zihinsel faaliyetleri yapması zorlaşabilir. Diğer ilginç bir nokta ise bazı öğretmenler, göre eğitim teknolojilerini kullanmanın dersi ilgi çekici hale getirdiğini belirtirken; bazıları bu durumun öğrencilerin derste sıkılmalarına neden olduğunu belirtmiştir. Her iki bilgi de doğrudur, alıcı yani öğrenci değişmektedir. Aynı okul ve sınıfta olmalarına rağmen şubeler arasında bile belirgin farkların olması bizlere, “öğrenciye görelilik” ilkesini hatırlatmaktadır. Ayrıca bu durumda sonuca etki eden diğer faktörlerde incelenmelidir. Bu faktörlere örnek olarak eğitim teknolojilerinin: uygulama, planlama, süresini ayarlama, öğrenci seviyesine uygunluk, ilgi çekicilik, fiziki alt yapı vb. özellikleri sayılabilir.

Birden çok yöntemi bir arada kullanmak dersi sıkıcı olmaktan kurtarmanın yanı sıra verilen mesajların ne kadar anlaşıldığı noktasında öğrencilerden geri dönüt almayı ve karşılıklı aktif olmayı da sağlayabilir. Elde edilen verilere göre bunu başarabilen öğretmenlerimiz için eğitim teknolojileri ile ders işlemek ilgi çekici olurken, tek bir yöntemle ya da sadece teknoloji-

¹⁵ DMY Felsefe, “Tembellik Nedir”, erişim: 23.08.2019, <https://www.dmy.info/tembellik-nedir>.

ye güvenerek tekdüze ders işleyenler için ders sıkıcı ve eğitim açısından yetersiz olabilmektedir. Ayrıca öğretmenlerimiz dersten sıkılan öğrencilerin sınıf içindeki düzeni bozduğu, hatta bazen dersin işlenişine bile engel olduklarını belirtmişlerdir. Görüldüğü üzere bir nedenin birden çok sonuçları olabilmektedir.

Öğretmenler eğitimde teknoloji kullanımının kısıtlı yönleri olarak; kitap okumayı kısıtlama, bağımlılık, güvenli olmayan site ve uygunsuz içerikler, sosyalleşememe, açma kapama durumlarında zaman alması, teknik aksaklıklar ve alt yapı eksikliği, EBA'ya girerken T.C. bilgisi istemesi sonucu öğrencilerin öğretmen TC kimlik numarasını ezberlemesi, uygun içerik bulunamayışı, EBA'da bazı videoların açılmaması, fomo (gelişmeleri kaçırma korkusu) hastalığı, teknolojik araçların ve alt yapının maliyetli olması, öğretmene soru sormayı tercih etmeme ve öğrenciden dönüt alınmaması, internetteki her bilginin kurtarıcı olarak görülmesi ve kaynağına bakmadan doğruluğuna güvenmek gibi birbirinden farklı nedenler dile getirmiştir.

Öğretim teknolojilerinin faydalı yönlerini ise: farklı zekâ türlerine hitap etmesi, zenginleştirilmiş sunular ile eğitim ortamına çeşitlilik ve zenginlik kazandırması, sosyal becerilerin geliştirilmesi, bilgiye hızlı ve kolayca ulaşarak emek ve zaman tasarrufu sağlaması, eğlenerek öğrenmeyi sağlaması, öğrencilerin dikkatini çekerek güdülenmeyi sağlaması ve öğrenmeye destek olması gibi yararları sayılmıştır.

Ayrıca bazı öğretmenlerimiz işin içinde eğitim varsa zararlı bir şey olmaz şeklinde cesur yorumlar yapabilmişlerdir. Anlaşılan eğitimi sadece okullarda ve olumlu yönde gerçekleşen bir eylem olarak düşünmüşlerdir. Yoksa istenmeyen davranışların dahi öğrenilme yoluyla kazanıldığı veya suç işleyenlerin de bazı eğitimleri aldıklarını bilmemelerine imkân yoktur.

11- Öğretmenlerin önerdiği din eğitiminde kullanabileceğimiz film, video, resim, grafik, karikatür, bulmaca vb. araçlar

Öğretmenler, özellikle resim, film, video ve slayt gibi materyallerin dersin işlenmesinde çok önemli katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler din eğitiminde kullanabilecek film, video, resim, grafik, karikatür, bulmaca vb. araçlar olarak şunları önermiştir.

- Çağrı, sahabe hayatları, Ashab-ı Kehf, Hz. Yusuf, Çöl Aslanı (Ömer muhtar)
- Yerdeki yıldızlar, Her çocuk özeldir
- Kara Tahta
- 3 İdiots, Hayy bin yakzan (Allah'ı arayan çocuk) isimli çizgi film izletilebilir.
- Ebu Hanife'nin Hayatı, Sahabelerin hayatları ile ilgili kısa videolar, Meşhur imamların Kuran'ı Kerim okumaları ve Ezanlar, Siyer dersinde Hz. Ömer dizisi, dinler tarihi alanın da ise baraka isimli belgeseli çok sıklıkla izletirim. PK filmi de dinlere objektif bakış açısından önemlidir.
- Diyanetin sitesinde bulabileceğimiz film, video, resim oldukça fazla. Örneğin dini öğreniyorum.

- Hepsini genellikle öneririm. Çocuklara yönelik araçlarımız genellikle çizgi filmler(Sahabe Hayatları-Yusuf'un Dünyası) çocuklara olay örgüsü bağlamında kısadan hisse misali daha kalıcı olacağını düşünüyorum.
- Kısa videolar ve karikatürler eğlenceli oluyor. Bazen öğrenciler kavramı tanımlamak için resim yapmak istiyorlar ve konuyu daha iyi kavriyorlar.
- Diyanet TV'nin diyanet çocuk kanalında **40 hadis filmleri** var, onu kesinlikle öneririm. TRT Okul da **kilometre taşları** diye bir program var orada önemli âlimlerin animasyon şeklinde hayatları anlatılıyor.
- M. Zeki Aydın'ın editörlüğünü yaptığı "Değerler Eğitimi Seti" bu tür içerikler için kaynak olabilir.
- Hepsini öneririm. Çünkü birçoğu farklı duysal alanlara hitap ettiği için öğrenmeyi kolaylaştırır ve kalıcılaştırır.
- Çeşitli animasyonlardan yararlanıyorum. Abdestte animasyon, namazla ilgili video veya resim hacle ilgili kısa film konuya uygun olarak hemen hepsini önerebilirim.
- EBA'da yüklü olan din kültürü ve ahlak bilgisi ile ilgili tüm materyalleri öneririm.
- Sadece birinin kullanımını söylemek yanlış olabilir. İhtiyaca göre film, video, resim, karikatür kullanılabilir.
- Filimler önce öğretmenler izlemeli daha sonra öğrencilere izlemelilerdir.
- Sözler Köşkü sayfasının videoları, güncel gazete ve dergilerde bulunan resimleri önerebilirim.
- Âlim çocuk, Tonguç akademi
- Öğrenciler kısa ve sonunda bir mesaj olan hikâyeleri çok sevmektedir. Her derste bir hikâye okumak çocukları mutlu etmekle birlikte derse karşı ilgi duymalarına ve hazır bulunuşluk seviyelerini yükseltmektedir.
- Görsellik olarak akıllı tahtadan resim göstermek kalıcılığı artırmada istenilen seviyede olmuyor. Tahtada resim çizerek anlattığımda kalıcılığın çok daha fazla olduğunu tespit ettim.
- Eğitsel oyun olarak tabu oyununu tavsiye ediyorum, eğlenceli ve kalıcı bilgi edinmeyi sağlıyor.
- Resim yeteneğiniz olsa da olmasa da ders anlatırken çizerek anlatmak faydalı olacaktır. Bir de mutlaka dini oyunlar geliştirilip oynatılmalıdır.
- Cennetin çocukları" son izlettiğim film ve değerler eğitimi açısından etkili bir film
- Benim adım Khan ve Çanakkale adlı filmleri tercih ediyorum.
- İhtida etmiş kişilerin Müslüman olma süreçlerini anlattıkları videolar, İslam şehirlerini (Mekke, Medine, Kudüs) anlatan fotoğraf ve animasyonlar, Arapça çizgi filmler, altyazılı şarkılar
- 2000 yapımı inanç imparatorluğu adlı peygamber efendimizin hayatını anlatan filmi önerebilirim. Âşıkane isimli derginin de çok hoş bir bulmacası vardır.
- Lise de görev yapmam itibarıyla bu tür materyalleri kullanmakta konularla ilgili az sayıda olduğu ve yaşa hitap gücünün az olmasından dolayı zorluk yaşıyorum.
- Siyer dersi için Hz. Muhammed dizisi vb.
- Batıya Doğru Akan Nehir adlı belgeseli izletiyorum.
- John Wick adlı filmi eğitim materyali olarak kullanırım.

- Karikatür dergileri olarak Lemanyak, Leman, Penguen, Uykusuz gibi dergiler. Yeşil Çam filmlerindeki din adamı sahnelerini iyi tahlil etmek lazım. Hristiyan ilahiyatı filmler konusunda bizden çok gelişmiş Agora filmini de tavsiye ederim.
- Siyer-i nebi bulmacaları Eyüp as, Esmâ-ül Hüsna
- Önerebileceğim film. Cennetin krallığı.
- Güldürürken düşündürülen dini karikatürler ve eğitici oyunları önerebilirim
- Değerler eğitimi ile ilgili kısa film ve karikatürle anlatım videoları izleterek yaptırılıyor. Oyun şeklinde değerler eğitimi veriliyor.
- Hac konusunda (hac yolculuğu çizgi filmi) peygamber efendimizi anlatan “son peygamber Hz. Muhammet” çizgi filmi izlettirilmeli.
- Dinler tarihî için Selahattin Eyyübi konulu filmleri öneririm.
- Video, röportaj, maket, sunu materyalleri.
- Namaz çizelgeleri olabilir. Sahabe ağacı yaptırılabilir.
- Derslerdeki konulara göre örneğin tarihi sergileyen bir konuyu ele alırken video, film veya bulmaca; güncel bir konuyu ele alırken resim, karikatür gibi araçları kullanmak daha uygun olacaktır.
- MDG grubunun ilahilerini tavsiye edebilirim.
- Şu ana kadar bunlardan istifade etmedim.
- Cennetin rengi, MEB ve DİB afişler.
- TRT AVAZ’ın yapmış olduğu dini hikâyeler videoları da güzel. Kumdan kıssalar serisinin videoları da çocukların ilgisini çekiyor. Resim ve karikatürleri de Pinterest uygulamasından elde edebiliriz.
- Animasyon en çok kullandığım araç olduğu için bunu öneriyorum.
- Eğitim ve psikolojiyi konu alan Hint filmlerini öneririm.
- Öğretmen hepsini kullanmalı, öğrencinin kafasındaki sürekli ders boyu konuşan öğretmen modelini yıkmalıdır.
- Ben şahsen kullandığım için âlim çocuk sayfasını öneririm.
- Film olarak özellikle, Cennetin çocukları, Peygamber kıssaları, Habil-Kabil, Hayy b. Yakzan, Çanakale vb. video olarak, hikâyelerle 40 hadis, Eğitici kısa filmler.
- Grid’i kullanıyorum. Beyin fırtınası, kavram haritası, kavram karikatürünü öneriyorum.
- MEB ile Diyanetin anlaştığı Âlim-Bilgin Çocuk serisini öneririm.
- Din eğitiminde bu tür öğelerin faydasının çok sınırlı olduğuna, asıl etkinin eğitimcinin öğrencisine yaşayarak, güzel bir örneklik teşkil ederek faydalı olacağına inanıyorum. Kimse bu alanda yaşamadığını başkasına aktaramaz. Bunun en güzel örnekleri peygamberler tarihinde mevcuttur.
- Çöl Aslanı, Ömer Muhtar, Pica-Amir Khan.
- Allah inancını anlatmada Horton filmi, bulmacalardan, oyunlardan Mustafa Yılmaz’ın materyal kitaplarındaki resim, afiş gibi materyallerden yararlanılabilir.
- Benim hitap ettiğim grup lise olduğu için film ve videoların daha etkili olacağını düşünüyorum. Karikatür ve resmin dikkatlerini çekeceğini düşünmüyorum.
- Din eğitimi yarışmaları.
- Farklı zamanlarda hepsinin uygulanması gerektiğini öneririm her düzeyde farklı materyallerin kullanılması faydalı olur.
- Din öğretiminde kavram bulmacalarından faydalanmaktayım. Özellikle haftalık konu özetinden sonra etkinlik olarak bu bulmacalardan faydalanmaktayım.

- "The İmam" filminde olduğu gibi en büyük mesajı ön yargularımızdan kurtularak herkesi insan olarak değerlendirmeliyiz.
- Allah'ın Elçisi (İran yapımı).
- "Hatice Kübra Tongar'a ait Sevdirek Din Eğitimi kitabını öneririm.
- Mehmet Teber'e ait Çocuklarda Din Eğitimi kitabını öneririm.
- Din Dersi Sevgi (animasyon).
- The Lost Prophet (Son Peygamber) çizgi filmini, öğrenci takip grafikleri, sonunu tamamlama şeklinde dini hikâye paylaşımlarını öneririm.
- Hz. İsa'yı anlatırken de "Hz. Meryem" filminden kesitler izletilebilir. Caminin bölümlerini anlatırken üç boyutlu uygulamalarla olaya dikkat çekilmesi sağlanabilir.
- Hepsini kullanılabilir çünkü bunlar öğrenciyi aktif hale getiriyor. Öğrenciye yönelik ilkesini esas alıyor.
- Kerbela ve Hz. Yusuf Zindanda filmlerini önerebilirim.
- Simülasyon yazılımlarıyla namaz, abdest, hac eğitimini, multimedya araçlarıyla ibadet konularının eğitimini öneriyorum. Derslerimin daha etkili olması için bunları kullanıyorum.

Öğretmenlerimiz birçok program ve film ismi vermiştir. Ayrıca eksik olan konularla ilgili materyaller DKAB öğretmenleri tarafından hazırlanarak EBA'ya yüklenmektedir.

12- Öğretmenlerin kendilerinin geliştirdiği bir materyal olup olmadığına ilişkin görüşleri

	Sayı	Yüzde
Evet	82	%31
Hayır	178	%69
TOPLAM	260	%100

Öğretmenlerin %31'i kendilerinin geliştirdikleri ve din öğretiminde kullandıkları bir materyal tasarladıklarını ifade ederken %69'u kendilerine ait bir materyal geliştirmediklerini belirtmişlerdir. Geliştirdikleri materyaller konusunda öğretmenler şunları dile getirmiştir;

- Kuran eğitimi üzerine bir materyal tasarladım. Büyük bir kontrplak üzerine Kuran harflerini yerleştirdik. Öğrenci harfi doğru yere koyduğunda yeşil ışık, yanlış yere koyduğunda kırmızı ışık yanıyor.
- Kelime ve kavram kartlarım var.
- EBA sitesinde Mülk Suresi tasarladım.
- Arapça saat materyali ile öğrencilerin öğrenimini pekiştirdim.
- Power Point ile hazırladığım kendi materyallerim var.
- Oyunlar hazırlıyorum. İyilik kutusu yapıp öğrencileri iyiliğe teşvik ediyorum. Üç boyutlu materyal hazırlıyorum. Panolara sadece yazı asmak yerine materyal hazırlıyorum. Ayet çiçeği hazırlayıp her çiçeğin bir yaprağına ayet yazarak daha iyi öğrenmelerini sağlıyorum.

- Çocuklara konuyla ilgili kartlar hazırlıyorum ve onlara sunuyorum. Başka konularda da basit takvim yaprakları hazırlıyorum.
- Her ünite de en az bir tane basit de olsa materyal hazırlıyorum. Soru küpleri, tecvit bulmaca, Kâbe görselleri, ahlak yüzleri vb.
- Hac konusunda maket tasarımı, temizlik konusunda da afiş şeklinde olmuştur.
- Kelime çarkı ve video şeklinde metin tercümesi hazırladım.
- Peygamberimizin günlük hayatından örnekleri yazdığım tombala oyununu hazırladım.
- Görsel olarak camiye tanıtma ile ilgili öğretim için cami maketi hazırladım. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi konularıyla ilgili pano çalışmaları yaptım.
- Kafkas İslam Ordusu “Bakü Fatihi Nuri Paşa” <https://youtu.be/kWuYp03jReA> Yazan-Yöneten; Mehmet; ARSLAN
- Zulmü alkışlayamam-Etlik Anadolu İmam Hatip Lisesi <https://youtu.be/C4ZSMqJARLo>
- Etlik Anadolu İmam Hatip Lisesi Afrin’de ki operasyona destek <https://youtu.be/q6fswPhGyc>
- Etlik Anadolu İmam Hatip Lisesi Azerbaycan – Türkiye kardeşliği hakkında röportaj <https://youtu.be/3iN0tT61nYY>
- Surelerini ezberleyen öğrencilere sure tekrarı yapabilmek amacıyla üzerine sure isimleri yazılan pinpon topları bir kavanoza koyulur sırayla öğrenciler bu kavanozdan topçeker çıkan sureyi okur, okuyamazsa tekrar edilir.
- Benim bir sitem var <https://yusufugus.wixsite.com/sonpeygamber>.
- Var, dinlerin evrensel öğütleri konusunda farklı dinlere mensup insanları videoya çektim.
- Kur’an dersinde mavi kapakların içine harf tasarımı yapmıştım. Kur’an da durak işaretlerini anlatırken trafik işaretlerini kullanarak sınıfın duvarına resmetmiştim.
- Tabu, bardak, meydan okuma; soru sorma taktiği ile soru bildirme.
- Kâbe maketleri, oyun hamurundan Kuran harfleri, cami bölümleri, Arapça’dan emoji çalışması yaptım.
- Siyer dersi için hazırlamış olduğum "Ben Kimim" materyali var. EBA’da mevcut.
- Özel hazırlanmış öğrenci takip çizelgeleri.
- Öğrenciler için oyunlar hazırlıyorum, örneğin “Dini Passaparola”.
- Takip grafikleri / kelime kartı şeklinde hadis kartları ve Arapça kelime fişleri çoğaltıyorum.
- Ünite de işlenen kavramlarla ilgili Tabu oyunu hazırladım.
- Ayın ikiye ayrılma mucizesini işlediğimiz okul duvarımızı ve hadis ağaçlarımızı örnek verebilirim.
- Ben uzun yıllardır fotoğraf çekiyorum. Kazanmak istediğim konuyla alakalı çocukları da model olarak kullanıp temizlik alışkanlığı gibi konularda çocukların da fotoğrafını çekip görsele aktarabiliyorum.
- Mesela çocuklarla beraber soru ve arkasında cevabının bulunduğu renkli fon kartonlarından kartlar yapmıştık.
- Kendimin ürettiği orijinal bir materyal yok. Dini tabu oyunu, Kur’an harfleri bulmaca oyunlarını yaptım, ama orijinal bir materyalim yok.

Verilen cevaplara göre öğretmenler basit ve somut materyallerin yanı sıra teknolojik anlamda da ürünler ortaya koymaktadırlar. Daha çok maket tasarımları, videolar, tiyatrolar, oyun ve soru kartları hazırlanmaktadır. Materyal üretemeyen öğretmenler de hazır materyaller kullanmayı tercih etmişlerdir.

13- Materyal tasarım ve eğitim teknolojisi konusunda öğretmen adaylarına tavsiye ve önerileriniz nelerdir?

Materyal tasarım ve öğretim teknolojileri konusunda öğretmenlerin önerileri şöyledir;

- Materyal tasarımı konusunda öncelikle öğrencilerin algılayacağı, ilgisini çekeceği, dersi somutlaştırmada çok iyi olan, güvenlik açısından öğrenciye herhangi bir zararı olmayan ve kullanımı geniş ve kolay olan materyallerin tasarlanması daha iyi olacaktır.
- Basite indirgenmiş ve karşımızdaki öğrenciye yönelik işler yapmak gerekir. Kültürüne yöresine yönelik örnekler vermek öğrencide daha kalıcı izler bırakabilir.
- Öğretim teknolojileri ihmal edilmemelidir. Teknoloji eğitim ortamında çeşitlilik ve zenginlik kazandırır. Öğrenciler medya okuryazarlığını bilirler. Araştırma becerileri gelişir. Kişisel öğrenme ağını geliştirir. Dünyanın her yerinde konu ile ilgili kişilere ulaşmayı, bağlantılar kurmayı kolaylaştırır. Bilgiye hızlı ve kolayca ulaşır. Öğrencilerin karar verme becerileri gelişir. Bilgisayar kullanan çocuklar daha iyi neden-sonuç ilişkisi kurabilir.
- Teknolojiyi amacına uygun kullanılmalıdır. Örneğin Fatih Projesinde öğrencilere dağıttığı tabletler öğrenci ve öğretmenlerimize faydası olmuştur. Fakat öğrencilerimizin pek azı bu tabletleri öğrenme amaçlı kullandı. Bunların dışındakiler ise ders kitapları yerine eğlenme ve oyun amaçlı kullandıkları için pek sağlıklı sonuçlar doğurmamıştır.
- Teknoloji olmasa herhangi bir konuda bilgi edinebilmek için daha çok çaba sarf edilebilir ya da öğrencinin odaklanmasında zorluklar yaşanabilir diyebiliriz.
- Herkesin bu eğitimi tam manasıyla alıp teknolojiyi iyi kullanmaları yararlı olur. Günümüz teknoloji çağı olduğu için bu tür materyaller çok iyi öğrenilip kullanılmalı.
- Kendi materyalinizi kendiniz tasarlayın inanın daha güzel ve verimli oluyor.
- Eğer öğretmen slaydı açıp sadece okursa bu öğrenciye hiçbir fayda sağlamaz öğretmen teknolojiyi aktif olarak kullanıp öğrenciyi de teknolojinin içine katmalı bence.
- Materyal tasarım konusunda öğrencilerle sürekli istişare halinde olsunlar. Daha çok günümüz ihtiyaçlarını göz önünde bulundursunlar.
- Teknoloji iyi ve verimli kullandığımız sürece modern eğitim daha çok imkânlar sunmaktadır. Ancak kalıcı ve izli değişimi sağlamada ne yazık ki teknoloji çok ciddi handikaplar içermektedir. Örneğin tablet ve cep telefonları yaygınlaştıktan sonra kitap okuma oranları azalmış ve eğitim çağındaki gençlerimizin düşünce dünyası iyice yüzeysellermiş ve üretkenlik azalmıştır. Bununla beraber klasik yöntemde özellikle öğrencinin edilgen olması modern dünyadaki gelişmelerin gerisinde kalmamıza yol açmaktadır.

- Ders kitaplarının eğitim teknolojisiyle desteklenmesini uygun buluyorum. Çünkü bir konuyu işledikten sonra o konuyla alakalı bir video veya film izlendiğinde daha kalıcı olduğunu düşünüyorum. Müfredatın yoğun ve zamanın kısıtlı olmasından dolayı buna yeterince imkân sağladığını düşünmüyorum.
- Öğretim teknolojileri kalıcılığı çok artırıyor çocukların yaş itibarıyla görsel zekaları daha ön planda görsel bir video ya da animasyonla öğrenmede kalıcılığı sağlayabiliyorlar. Dünya ile bağlantı sağlanabiliyor dünya eğitimine ayak uydurabiliyor teknolojilerle birlikte.
- Öğrenciler için hazır bilgi vermekten ziyade o bilgiyi hayata nasıl aktaracağı konusunda eğitim teknolojileri bağlamında onlara rehber olalım.
- Öğrencinin ilgi ve isteğine cevap vermeli ki öğrenci öğrenmeyi istesin ve sevsin. Yaptıkları materyali ileriye dönük yapmalı ki her daim kullanılabilirsin. Teknolojide tavsiye ise uygun buldukları videoları kayıt altında tutmaları.
- Farklı zeka türlerine hitap eden materyaller kullanılmalı, eğitim teknolojisi materyallerinden faydalanılmalıdır.
- Özellikle çocukların anlamakta zorluk çektiği konularda materyal hazırlanmalı, çocukların dokunup ulaşabileceği aktif olacağı materyaller olmasına özen gösterilmelidir.
- Din öğretiminde materyalleri kullanmak çok önemli. Din çok soyut kavramla dolu bir branş ve materyallerle desteklendiğinde öğrencilerin anlayabilmeleri kolaylaşıyor. Fakat bunu yaparken öğrenciyi pasif tutmamalıyız, yani materyallerimizi daima sunuş yoluyla vermemeliyiz.
- Çalıştıkları kademeye göre ihtiyaçlar değişiyor. İlk ve ortaokulda somut materyal ön plana çıkarken, lisede işin daha çok teknoloji kısmı ön plana çıkmaktadır.
- Materyallerde bir sınır olmalıdır. Din eğitiminde melek, şeytan vb. ilahi unsurları bir materyalde şekillendirerek anlatmak doğru olduğunu düşünmüyorum. Çünkü ilahi kitabımız olan kuranı Kerim’de bu unsurlar ile alakalı tam bir bilgi verilmediği için öğrencilere de bu şekilde aktarmak doğru değildir.
- Çocukların rahatlıkla anlayabileceği ve öğrenmelerini kolaylaştıracak gündelik yaşamlarında onlar üzerinde etki yaratabilecek sade ve basit materyallerin kullanılmasını öneririm.
- Materyal hazırlama konusunda öğrenciler de teşvik edilmelidir. Öğrenciler teknoloji kullanımını çok sevdikleri için özellikle bu tarz ödevleri hazırlamaktan çok hoşlanıyorlar. Öğrencilere hazırladıkları ödevleri arkadaşlarına sunmalarını istiyorum ve böylece özgüvenlerinin gelişmesine katkı sağlamış oluyorum.
- Bir öğretim materyali basit, sade ve anlaşılır olmalıdır. Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalıdır. Dayanıklı ve sağlam olmalı. Gerektiğinde geliştirilip güncellenebilmelidir.
- Materyal kullanımında seviye ve muhatap önemlidir. Örneğin muhataplarıma göre din eğitiminde en çok oyunlaştırma yöntemiyle hazırladığım materyallerin ve drama yöntemiyle yapılan derslerin faydasını görüyorum.
- Öğrencileri yalnızca teknoloji ile boğmamalıyız. Şimdiki gençler zaten teknoloji ile iç içe onları daha çok kitaplara ansiklopedilere yönlendirmeliyiz ki bilginin kıymetini anlasınlar.
- Bunları çokça kullanmalarını öneriyorum. Çünkü öğrencilerin hem el becerileri artıyor hem de derse daha istekli geliyorlar.

- Eğitim teknolojilerinin dersin bir kısmında kullanılmasını öneririm. Dersi komple film izleyerek işlenmesine karşıyım, önemli kısımları ayırıp öğrenciye bilgi aktarımı yapılması gerektiğini düşünüyorum.
- Öncelikle yapılan materyal taşınabilir ve kullanışlı olmalı öğrencilerinde materyali rahatça kullanabilmelilerdir
- Gençlerin ve çocukların seviyelerine uygun, dersi sevdirecek ve eğlenceli hale getirecek, sıkıcılıktan kurtaracak materyaller hazırlamalarını tavsiye ederim.
- Materyal hazırlama becerisini öğrenciye kazandırmalı.
- Materyal tasarımında en az masraf en çok öğreticiliğe yönelten ve gerçek hayata ışık tutan materyaller olmalıdır.
- Ders noktasında **Bundle** mevcut dergi-gazete hangi alanda bilgi sahibi olmamızı sağlıyor. Okumaya meraklı kişilerin işlerini kolaylaştırıyor.
- Dikkat çekici olması önemli ve kalıcı öğrenmeyi sağlamalı öğrenciler eğlenirken öğrenmeliler. Onları sıkıkmamak ve alışmalarını önlemek için sıklıkla değil arada bir etkinlikler yapılmalıdır. Dersin önemi anlatılmalıdır.
- Akıllı tahtayı kullanmayı iyi öğrensinler, Word, excel, powerpoint gibi programları daha iyi bilsinler, kendi meslekleriyle alakalı güvenli siteleri düzenli takip etsinler. Kodlama ile alakalı kendilerini geliştirsinler.
- Görsel ve işitsel bütünlüğü olan materyaller hazırlamalılar böylelikle daha çok öğrenciye ulaşırlar.
- Hazır materyal kullanırken işlediğimiz konuya uygunluğunu gözden geçirip mutlaka kendinize göre uyarlama yapmalısınız. Kendiniz materyal hazırlayacaksanız neyi niçin vereceğinizi iyi planlamalı, kazanımlara uygun içerikler yerleştirmelisiniz.
- Öğretmenliğe başlamadan önce kendi alanlarıyla ilgili kısa filmler ve kısa yazılar hazırlayıp harici diskte toplamalarında yarar var.
- Öğretmenliğin olmazsa olmazı materyal üretmektir. Materyallerin illa internet ortamında üretilmesi gerekli değildir. Bir A4 kâğıdı bile yerinde kullanıldığında çok verimli bir materyal olabilmektedir. Materyallerin oluşturulması, kullanılması ve mutlaka faydalı olup olmadıklarının denetiminin yapılması gereklidir. Materyaller tek başına yeterli olmamaktadır. Öğrencilerle birebir olma, sohbet ortamı oluşturma konusu ihmal edilmemelidir.
- Öğrenci seviyesi, derse uygunluk, konu bütünlüğü, orijinallik. Bu dört temeli dikkate almalarını isterim.
- Öğretmen adaylarına tavsiyelerim teknolojiyi eğitimde bir amaç değil araç olarak kullanmalarındır.
- Dersi pekiştirmek için, pano süsleme, renkli kalem kullanımı, sticker, vb. materyallerin kullanımı gerekli bunları daha çok evde üreterek öğrencilerin anlaması kolaylaştırılabilir.
- Kesinlikle özgün olmaya çalışmalıdırlar. Sıra dışı ve ilgi çekici olmalıdırlar.
- Fazla zaman almayan kolay anlaşılabilir ve kullanışlı materyaller hazırlamaları.
- Daha çok düşünce ufkunu açacak, araştırma ve incelemeye yönelik etkinlikler olması tavsiye ederim
- Sürekli yenilikleri takip etmek ve öğrencinin her zaman bir adım önünden gitmek öğretmen adayların faydasıdır.
- Yeni öğretmenlere tavsiyem evvela hazır materyalleri kullanmalarını, bu materyallere kendi dokunuşlarını da eklemelerini tavsiye ederim.

- Öncelikle konunun önemini ve ne olduğunu iyi anlamak gerekir. Materyal kelimesini ilk defa fakültede gördüğümüz teknoloji ve materyal dersinde duyduğumu söyleyebilirim. İçeriğine bakınca daha çok teknolojik aletlerle yani telefon bilgisayar gibi elektronik cihazlarla yapılan slayt vs. sanıyordum. Örneğin ayette geçen kalem ve Hz. Peygamber'in bir hadisinde toprağı çizmesinin bir materyal olarak kullanıldığını bilmiyordum. Konuyu daha detaylı inceleyince anladım ki aslında birçok şey materyal olarak kullanılıyormuş. O halde öğretmenlerimiz bu işe kafa yormalıdır.

Öğretmenlerimizin materyal hazırlamada tavsiyeleri anlamlı ve isabetlidir. Verilen tavsiyeleri özetleyecek olursak materyaller: basit, anlaşılır, ekonomik, konuyla ilgili, öğrencinin dikkatini çekebilecek, tekrar kullanılabilir, saklanması ve üzerinde değişiklik yapılması kolay olan, farklı zekâ türlerine hitap eden, dersi somutlaştırabilen, öğrenciyi ve öğretmeni pasifleştirmeyen, araştırma ve incelemeye yönelik, güvenlik açısından öğrenciye herhangi bir zararı olmayan, kullanımı geniş ve kolay olan, özgün, sıra dışı, ilgi çekici, dersi sevdirecek ve eğlenceli hale getirebilecek özelliklerde olmalıdır.

Öğretmenlerimiz bunlara ek olarak ilk ve ortaokuldaki öğrenciler için basit ve somut materyallerin, lise öğrencilerine ise teknolojik materyallerin daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmenler, materyal hazırlama noktasında ise öncelikle konu ve konunun önemini dikkate alıp, verilecek mesajı en iyi aktarabilecek yolu bulmaya çalışmanın ve sürece öğrenciyi de dâhil edip istişare etmenin gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Ayrıca öğrenciye hazırlanacak materyaller sayesinde öğrencinin el becerisinin gelişeceği, ona danışıldığı için kendini değerli hissedeceği, materyali sunduğunda özgüveni artacağı ve derse karşı daha ilgili olacağı vurgulanmıştır. Böylece daha özgün materyaller ortaya çıkarken öğrencilerin yaratıcı fikirleri de gelişecektir.

Bazı öğretmenlerimiz, materyallerin saklanarak gerekli düzenleme ve güncellemeler neticesinde tekrar kullanılmasının; emek, zaman ve maddiyat açısından ekonomik olacağını vurgulamışlardır. Bir öğretmenimizin "bilginin kıymetinin anlaşılması amacıyla öğrencileri ansiklopedilere yönlendirmeliyiz" ifadesi öğrenciyi cezbedecek ek faaliyetler olmadığı takdirde işe yarar görünmemektedir.

Sonuç

Çalışmamızda Türkiye'nin değişik illerinde görev yapan 260 DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenine ulaşılmıştır. Görüşme yöntemi ile kendilerine 13 soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar neticesinde elde edilen veriler analiz edilerek farklı görüş ve uygulamalar maddeler halinde sunulmuştur. Ulaşılan bilgiler ışığında öğretmenlerimizin eğitim teknolojileri ve materyal kullanımı ile ilgili düşünce ve uygulamaları, benzer ve farklı yönleri ile ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Öğretmenlerimize ilk olarak eğitim teknolojilerinin kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıkları sorusu yöneltildi. Aldığımız cevaplar ışığında öğretmenlerimizin çoğunluğunun gerekli eğitimleri gerek lisans gerekse hizmet içi eğitim kapsamındaki kurslar aracılığı ile almış olduklarını saptadık. Bu konuda eğitim almadığını belirten öğretmenler ise MEB'in hizmet içi eğitim kurslarına katılmalarına rağmen bu eğitimi yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda uygulama olmadan kalıcı öğrenmenin mümkün olmadığını, en iyi öğrenmenin iş başında öğrenme olduğunu belirtmişlerdir. Benzer eğitimi almalarına rağmen farklı sonuçların ortaya çıkması ise öğrenilenlerin ancak uygulamaya aktarılması sonucu kalıcı hale gelebileceğini bizlere göstermiştir. Dolayısıyla öğretmenlerimizin aldıkları eğitimler akabinde öğrendiklerini uygulama yoluyla kalıcı hale getirmeleri gerekmektedir.

Öğretmenlerin eğitim teknolojilerini kullanmada zorluk çekip çekmedikleri, eğitim teknolojilerini kullanmalarına bir engel olup olmadığı, Word, Exel, Powerpoint gibi programları ve etkileşimli tahtayı kullanıp kullanmadıklarına ilişkin görüşleri ile ilgili elde edilen bulgular ışığında öğretmenlerin genelde word ve powerpoint programını kullanabildikleri fakat excel programını çok iyi kullanamadıkları anlaşılmaktadır.

Eğitim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili zorluk yaşayanlar ise buna neden olarak: yeterli eğitim almamaları, okulda internetin olmaması, alt yapı eksikliği, akıllı tahta olmaması, sınıfların kalabalık olması, açma-kapama durumlarının zaman alması, öğrencilerin akıllı tahtayı eğitim dışı amaçlar için kullanması, elektrik kesintileri sonucu arızalar yaşanması, internet erişiminin birçok okulda bulunmaması ve teknolojik ürünlerin yetersiz olması gibi durumları dile getirmişlerdir. Bunlara mukabil araştırma sonucu elde edilen verilere göre öğretim teknolojileri bağlamında okulların çoğunda imkânların yeterli olduğu bildirilmiştir.

Öğretmenlerimiz bilgisayardan; her türlü yazılı, görsel ve işitsel materyalin yanı sıra eğitim öğretim için gerekli olan tüm belgeleri hazırlamak amacıyla yararlanmaktadırlar. Ayrıca ihtiyaç durumunda bilgisayarı ders içinde de kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenlerimiz bilgisayarlarının olmadığını ve eksikliğini hissetmediklerini, ihtiyaç duydukları gerekli bilgilere kitaplardan ulaştıklarını belirtmişlerdir. Bilgisayarın ihtiyaç olduğunu düşünen birçok öğretmenimiz, okullarında bilgisayar sınıfı olmadığını belirtmiş, konuyla ilgili gerekli olan adımların atılmasını temenni etmişlerdir.

Öğretmenlerin derslerinde sunu hazırlayıp hazırlamadıklarına ilişkin görüşlerine göre; öğretmenlerin çoğu hazır sunuları kullanmayı tercih etmektedir. Fakat sunuları olduğu gibi kullanmayı gerekli gördükleri düzenlemeleri yaptıklarını da eklemişlerdir.. Hazır sunuları tercih etme gerekçeleri: işlevsel hazır sunuların bulunması, emek ve zamandan tasarruf etmek

istemeleridir. Bazı öğretmenler ise sadece kendi hazırladığı sunuları tercih ettiklerini ve bunları arşivleyip gerekli güncellemeleri yaparak tekrar tekrar kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum ekonomik olsa da netice itibariyle ; materyallerin dondurulması, sürekli geliştirilmemesi, bir kalıba sokulması, tek tip, hazırcı ve ezberci düşünce yapısı oluşturabileceği unutulmamalıdır.

Sunu kullanmayı gerekli görmeyen bazı öğretmenlerin gerekçeleri, yukarıda söylenen sebeplere ek olarak: klasik yöntemlere alışılmış olması ve bu yöntemlerin daha faydalı olacağı düşüncesidir. Ayrıca öğrencinin yaşı küçüldükçe hareketlilik durumu arttığı ve yoğunlaşma süresi kısaldığından sunu kullanmanın kısıtlı olduğu, buna mukabil öğrencinin yaşı büyüdükçe öğretmenlerimizin sunu kullanma oranının da arttığı görülmüştür.

Araştırma bulguları sonuçlarına göre öğretmenlerin %98'i internetten aktif olarak faydalanmaktadır. Yararlandıkları noktalar öncelikle derse hazırlık amacıyla: konu anlatımı, soru, eğitsel oyunlar, etkinlikler, çeşitli paket programlar, yazılı ve görsel materyaller gelmektedir. Ayrıca her türlü örnek evrak temininin yanı sıra gündemi takip etmek, kişisel gelişim, bilgi paylaşımı, mesleki gelişim ve sosyal medyayı takip etmek maksadıyla da internetten faydalandıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin çoğu eğitim öğretim faaliyetlerinde akıllı telefonlardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Yararlandıkları durumlar: ders içinde acil bilgi desteği, ders etkinlikleri, haberleşme, artı-eksi çizelgeleri şeklindedir. Ders dışında ise bilgisayarla yapılan tüm işler, ders kitaplarını indirmek vb. amaçlarla yararlandıklarını belirtmişlerdir Bunlara ek olarak bazı öğretmenlerimiz derste öğrencilere kötü örnek olmamak adına telefonu kullanmadıklarını bu konuda gayet hassas davrandıklarını ifade etmişlerdir. Özetlemek gerekirse öğretmenler telefonlarını daha çok ders içinde acil durumlarda, internetten faydalanma noktasında, veli ile iletişim amacıyla, whatsapp grupları üzerinden okul içi haberleşme amacıyla, akıllı tahtaya internetini bağlamak ve ders etkinlikleri kapsamında kullanmaktadırlar.

Öğretmenler, öğretim teknolojilerini kullanma konusunda ailelerin yeterince destek olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin teknoloji hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması sonucu ya öğrencileri ya tamamen teknolojiden uzak tutmaya çalışmaları ya da çocuğunu teknoloji ile baş başa bırakıp kontrolsüz bir şekilde kullanmalarına göz yummalarını eleştirmişlerdir.

Elde edilen bulgulara göre teknolojik aletlerden yararlanma noktasında yaşanan problemlerin daha çok: öğrencinin başıboş bırakılması, kontrol eksikliği, plansız ve uzun süre kullanımı gibi durumlar olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler bu amaçla veli ve öğrencilere teknolojik aletlerin kullanımını noktasında gerekli bilgilendirmelerin yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Ayrıca teknolojik imkânlarla sahip olmayan velilerden bir kısmı çocuğunu komşuya, tanıdıklarının iş yerlerine ya da internet kafelere yönlendirerek çocuğun güvenliği konusunda gerekli önlemleri al(a)madıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlerimiz bu konuya çözüm olarak, okulda oluşturulacak bilgisayar/etüt sınıfları ile öğrencilerin ders bitiminde bazı günlerde ya da her gün bir yada iki saat kalarak bilgisayar ve internette yapmaları gereken ödevlerini güvenli bir ortamda yapabileceklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin kişisel blog veya web sitelerinin olup olmadığı ile ilgili olarak birkaç öğretmen lisans öğrenimi sırasında kişisel blog sayfası oluşturduğunu fakat sonradan kullanmadığını ifade etmişlerdir. Az sayıda kişisel sayfası olan öğretmenler ise internet sayfalarında; YouTube kanalında uzman hocaların videolarını paylaştıklarını, kişisel blogunda kadın erkek ve insan ilişkileri üzerine yazılar kaleme aldıklarını, instagram sayfasında Arapça kelime ve video çevirisi yaptıklarını, gezi fotoğraf ve yazılarını paylaştıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda edinilen bulgulara göre çok az sayıda öğretmenin kişisel medya sayfalarının olduğu anlaşılmaktadır.

Kendilerinin geliştirdiği bir materyal olup olmadığına ilişkin soruya verdikleri cevaplara göre, öğretmenlerin basit ve somut materyallerin yanı sıra teknolojik anlamda da ürünler ortaya koydukları gözlenmiştir. Materyal üretemeyen öğretmenler de hazır materyaller kullanmayı tercih etmişlerdir. Öğretmenler dersin işlenmesinde özellikle resim, film, video, karikatür, bulmaca ve sunumun çok önemli katkıları olduğunu belirterek faydalandıkları birçok program ve film vb. materyal önerisinde bulunmuşlardır.

Öğretmenlerin öğretim teknolojilerinin sınırlılıkları ve zararlı yönlerine ilişkin görüşlerinde en fazla üzerinde durulan konu teknoloji karşısında veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi gerektiği olmuştur. Bu bağlamda teknolojinin eğitim amaçlı olsa da öğrenciye zarar verebileceğine dikkat çekilmiştir.

Diğer yandan bazı öğretmenler, teknoloji sayesinde bilgiye kolay ulaşıldığı takdirde, bu durumun tembelliğe neden olabileceğini savunmaktadır. Öğretmenlerin bir kısmı eğitim teknolojilerini kullandıklarında dersin daha ilgi çekici hale geldiğini ifade ederken, bazı öğretmenler ise bu görüşün aksine teknoloji kullanmanın öğrencilerin derste sıkılmalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Sadece teknolojiye güvenerek tekdüze ders işlemek dersi sıkıcı hale getirebilir ve eğitim amaçları açısından yetersizlik yaşatabilir.

Öğretmenler, materyallerin: basit, anlaşılır, ekonomik, konuyla ilgili, öğrencinin dikkatini çekebilecek, saklanabilen, farklı zekâ türlerine hitap eden, dersi somutlaştırabilen, pasifleştirmeyen, kullanışlı, özgün, dersi

sevdirecek nitelikte olmalarını tavsiye etmişlerdir. Öğretmenler, bu bağlamda konuyla bağlantılı olarak verilecek mesajı en iyi aktarabilecek yolu bulmaya çalışmanın ve sürece öğrenciyi de dâhil edip istişare etmenin gerekliliğini de getirmişlerdir. Böylece çevrede ki birçok nesnenin olarak kullanılarak özgün materyaller oluşturulabileceği belirtilmiştir.

Son olarak din öğretimi özel alanında öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı ile ilgili olarak yapılan itiraz ve eleştirilere cevap olarak şunlar söylenebilir; Her şeyden önce bilgiye kolay ulaşmanın tembelliğe yol açacağı düşüncesi ile teknolojinin sağladığı kolaylıkları reddetmenin çocuklarımızı çağın gerisinde kalan yöntem ve tekniklerle eğitmeye yol açacağı unutulmamalıdır. İnternette bilgilenmeyi tek yönlü bilgilenme olarak görmek zorlama bir yorumdur. Alternatif bilgileri görmezden gelmek demektir. Öğrenciler, bilgi kirliliği ve eğitim ortamlarında teknolojinin mahsurlu yönlerine karşı duyulan kaygıya karşı eleştirel medya okuryazarlığı ile birlikte bilinçli hareket edebilmeleri için eğitilmelidir. İnternette edinilen bilgilerin yanlış olma ihtimali diğer bilgi kaynaklarını temize çıkarmaz. Nitekim dini bilgide güvenilirlik kaygısı diğer dini kitaplar, yayınlar ve kişiler için de geçerlidir. Bu bağlamda öğrenciyeye doğru dini bilgiye ulaşma becerileri kazandırılmalıdır.

Hazır bilgi paylaşımı yanında öğrenciler araştırmaya teşvik edilmeli, yeni bilgiler öğrenmeye istekli hale getirilmelidir. Öğretmenler öğrencilerin eleştirerek, sorgulayarak keşfederek öğrenmelerine rehberlik edebilmelidir. Her gün yenilenen değişime açık bilgiye, öğrencilerin dikkati çekilmeli, öğrenme güduları canlı tutulmalıdır. Öğretim teknolojileri ve materyaller anlaşılması zor konuların anlaşılmasını kolaylaştırır. Zorlandığı için başaramayacağını düşünen, eğitimden uzaklaşan ve dersten sıkılan öğrenciler için önleyici rehberlik görevi üstlenebilir. Farklı zekâ türlerine hitap eden zenginleştirilmiş öğretim teknolojileri ile yapılandırılmış etkinlikler öğretim ortamına çeşitlilik ve zenginlik kazandırır. Bilgiye hızlı ve kolayca ulaşarak emek ve zaman tasarrufu sağlar. Din öğretimi için hem seviyeli hem de eğlenceli öğrenme ortamları oluşturulmasına katkı sağlar.

Ayrıca din öğretiminde kullanılabilecek materyaller konusunda öğretmenlere kurumsal olarak rehberlik edilmeli, sürekli gelişen ve yenilenen teknolojilerden ve yeni öğretme fırsatlarından haberdar edilmelidir. Hizmet içi eğitim faaliyetleri kesintisiz olarak sürdürülmelidir. Gerekirse öğretmenler arasında çeşitli yarışmalar ve ödüllü aktiviteler organize edilerek materyal geliştirme konusunda işbirliği, yardımlaşma ve paylaşımlar teşvik edilmelidir.

Kaynakça

- Bozpolat, Ebru - Arslan, Aysel. "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri". *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 9/3 (Aralık 2018): 60-84. <https://doi.org/10.19160/ijer.463977>.
- Karamustafaoğlu, Orhan. "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntem ve Teknikleri Üzerine Bir Araştırma: Amasya Örneği". *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 1/1 (2006): 90-101.
- Karataş, Zeki. "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1/1(Ocak 2015): 62-80.
- Kasap, Buket. *İngilizce Öğretmenlerinin Sınıflarında Beceri Odaklı Materyal Kullanımı Üzerine Algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2017.
- Kaya, Zeki. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2006.
- Korkmaz, Mehmet. "Din Dersi Öğretmenlerinin Bir Öğretim Materyali Olarak Filmleri Kullanma Durumları". *Bilimname* 1/1 (2017): 35-66. <https://doi.org/10.28949/bilimname.345561>.
- Öner Gür, Zeynep. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Materyal Kullanma Alışkanlıklarının İbadet Öğrenme Alanındaki Kazanımların Gerçekleşmesine Etkisi (6. Sınıf Namaz İbadeti Ünitesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2016.
- Tuncay Yıldız, Banu. *Bir Özel Okulda İlköğretim İkinci Kademe Matematik Derslerinde Somut Materyal Kullanımı Üzerine Bir Durum Çalışması: Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2012.
- Ültay, Neslihan- Ültay, Eser. *Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016.